

Štev. 11.

V Ljubljani 15. novembra 1939.

Leto 56.

Vsebina: Starim in novim naročnikom „Kmetovalca“. — Nova zaščita kmečke posesti v banovini Hrvatski. — 100 nasvetov in pobud. — Ali so veliki pridelki mogoči? — Pripombe k letošnjim sortnim poskusom s krompirjem. — Se o kompostu. — Golšavost zelja. — Ali res ni pričakovati prihodnje leto dobre sadne letine? — Krvava uš. — Ceni nakup sadja potom poštinih paketov. — Najpripravnejši čas telenja. — Silozna jama tipa „Moravia“. — Merjenje telesne toplote pri živalih. — Kako je mogoče povečati pridelok voska. — Kako sejemo seme tise. — Ogrska zemlja in zadružništvo. — Kako izvedemo zavarovanje živine? — Občni zbori podružnic. — Tržno poročilo.

Starim in novim naročnikom „Kmetovalca“!

Koncem meseca bomo poslali podružnicam nabiralne pole za zbiranje naročnine za „Kmetovalca“. Naročnike prosimo, da olajšajo podružničnim funkcionarjem zbiranje naročnine s tem, da pripravijo celoletno naročnino din 25 — in JO TAKOJ OB PRVEM POZIVU IZROČE PODRUŽNICI ALI PA JO POSLJEJO NARAVNOST NAŠI UPRAVI.

V preteklem letu smo se trudili, da našim naročnikom nudimo ne samo zanimivo, temveč tudi poučno čtivo. Povečali smo obseg, saj je imela vsaka številka vsaj 16 strani strokovnih razprav. Ta obseg nameravamo vzdržati tudi v prihodnjem letu, čeprav so tiskarski stroški že sedaj mnogo večji in je pričakovati še nadaljnjo podražitev. SEVEDA PA BOMO TO SVOJO NALOGO MOGLI IZPOLNITI LE TAKRAT, ČE NAM OSTANEJO VSI DOSEDANJI NAROČNIKI ZVESTI IN ČE NAM VSAK PRIDOBI ŠE VSAJ ENEGA NAROČNIKA. Uredništvo se bo potrudilo, da zvestobo naročnikov poplača s čim bolj strogim izborom člankov.

Letos ne razpišemo nagradnega tekmovanja za naročnike, ker iz dopisov razvidimo, da naročniki tega načina ne odobravajo. Zato bomo vsakega naročnika presenetili z drugo primerno nagrado, ki jo bo prejel istočasno s prvo številko v prihodnjem letu. Pogoji pa je, da pravočasno plača naročnino pri podružnici ali pa se posluži priložene POLOŽNICE za nakazilo po pošti.

UREDNIŠTVO.

Nova zaščita kmečke posesti v banovini Hrvatski.

Dr. Srečko Goljar.

Prva zaščita, ki je bila dana kmetu v vsej Jugoslaviji, je prenesla terjatve denarnih ustanov napram kmetom na Privilegirano Agrarno Banko. Terjatve so bile zmanjšane zasebnim upnikom kmetov za polovico, ostale je znižalo sodišče po prošnji tudi največ za toliko. Kmečka posest kot taka ni bila v ničemer

izvzeta, če je bilo treba dospele obroke prisilno izterjati. Dopustna je bila vsaka vrsta izvršbe, zlasti tudi dražba.

Preureditev države in posebej ustanovitev Banovine Hrvatske je prinesla na površje ne samo spremembo političnih prilik, temveč tudi gospodarskih in socialnih. Hrvatsko

kmetstvo gibanje zaznamuje v uredbi o zaščiti kmečke posesti velik uspeh v boju za stalnost kmetovega imetka.

Vsebina uredbe.

Uredba od 12. oktobra 1939, objavljena v „Narodnih Novinah“, službenem glasilu nove banovine, postavlja samo temelje zaščite kmečke posesti. Pove, kdo je zaščiten, kaj je zaščiten in pred čem je zaščiten. Osebo je zaščiten kmet, to je vsaka fizična oseba, ki ji je poljedelstvo glavni poklic, ki torej obdeluje zemljo sama ali s svojo družino in po potrebi tudi z najeto delovno močjo in katere obdani dohodki izvirajo v pretežni meri iz poljedelstva.

Opredelitev kmeta je doslovno enaka oni, ki jo že poznamo iz državne zaščitne zakonodaje. Samo, da površina zemljišča nima nobenega pomena. Za kmeta se smatra potemtakem tudi, kdor ima več kot 50 ha obdelovalne zemlje, katere površina predstavlja v splošni državi zaščiti skrajno mejo.

Član kmečke družine je oseba, ki je s kmetom v krvnem sorodstvu ali svaštvu, živi z njim v skupnem gospodarstvu in nima lastnih dohodkov, zadostnih za svoje izdrževanje. Ni pa treba, da tudi izvršuje kmečka dela. Od števila članov je zavisna površina zemlje, ki ni podvržena rubežu.

Občine izdajajo potrdila o svojstvu kmeta, sodišče pa jih na zahtevo prizadetih preizkusi. Končna ugotovitev, ali je kdo kmet odnosno član kmečke družine, je v rokah sodišča, ki vodi izterjavo kakega dolga.

Stvarno je zaščiten sledenja posest: **hiša** z okolišem in dvoriščem do 20 arov površine, **gospodarska poslopja**, ki so potrebna za redno gospodarjenje na od izvršbe izvzeti zemlji in **rodno polje** po $\frac{1}{2}$ ha na vsakega člana družine. Najmanj, kar mora ostati pri kmečki hiši, pa je 3 ha rodne zemlje, kar torej ni odvisno ne od števila družinskih članov ne od drugih potreb. Zaščiten površina se tedaj lahko menja in je lahko včasih večja včasih manjša, kakor raste ali pada število družinskih glav.

Prvostopno upravno oblastvo — okrajno poglavarstvo — daje potrdila o tem, kaj **ne spada** pod zaščito. Ali je tako potrdilo dokončno, ali se da pobijati s pravnimi leki pri višjih oblastvih in upravnem sodstvu, uredba ne pove.

Sicer pa ima ban pravico, dopolniti uredbo, da bo sposobna za izvajanje, katera potreba obstoji v večih pravicah.

Na zaščiteni zemljišče je nedopustna **vsaka izvršba**, ki je sicer sredstvo za izterjavo, torej prisilna vknjižba zastavne pravice, prisilna uprava in prisilna dražba. Izvršba se na predlog kmeta ustavi, čeprav je bila že dovoljena, razen v primeru, če je dražbeni postopek že pravomočno končan, kar nastopi s pravomočnostjo domika. Iz tega izhaja, da so sodbe, poravnave in podobni izvršilni naslovi prišli dejansko ob moč, kadar gre za izterjavo dolgov iz zaščitenih imovine.

Skoro **nobena terjatev** ni pripoznana za tako, da bi zaradi nje vendarle dopustna izvršba tudi na zaščiteni posest. Le **odškodninski zahtevki**, ki izvirajo iz kazenske odgovornosti za telesne poškodbe in uničenje življenja (pretepi, uboji, umori, detomori), se smejo uveljaviti tudi na sicer izvršbi odtegnjenem zemljišču. Državne ustanove (PAB, DHB itd.) in javne dajatve nimajo nobenih prednosti.

Uredba ne pove izrecno, ali ščiti pred izvršbo le zaradi **denarnih terjatev**, toda misliti je to mogoče. Saj kmetu ni prepovedana prostovoljna odtujitev zaščitenega dela posestva in zato tudi ne more biti nedopustna izvršba, ki zahteva izročitev morebiti odtujenega zemljišča. Lahko pa je namena uredba tudi ta, da sploh izloči iz prometa najvažnejši del kmečke zemlje.

Ali je to dobra ali slaba stvar?

Po izjavi dr. Bičanića, ravnatelja zagrebškega zavoda za proučevanje kmetijskega gospodarstva, so osnovne

misli zaščite sledeče: Kmetstvo ljudstvo tvori ogromno večino prebivalstva v Hrvatski, zaradi česar ima ono prvo pravico, da si zagotovi eksistenčni minimum. Vsak stalež ima neko zaščito — delavci minimalne mezde in brezposelne podpore, obrtniku se mora pustiti orodje, banke lahko zadržujejo vloge — in je samo ugodeno načelu enakopravnosti, če tudi kmet uživa varstvo.

Imenovana omejitev služi daljnjemu načelu: da se zemlja ohrani kmetu kot pripadniku svojega stanu in to ravno onemu, ki ima najmanjše površine, a redoma največje družine. Praktično so zaščiteni posesti do 5 ha. S tem je zavrnjen kapitalističen nazor, naj ima zemljo ta, ki jo lahko drži in socialističen, ki hoče napraviti vse za proletarce.

Poleg teh, vsekakor trajnih razlogov za zaščito, pa je bilo mero dajno današnje stanje, ki čez noč lahko prinese nedoumne pretresljaje. Dokler se ne konča to stanje, se tako očuva gospodarski red in prepreči socialna gibanja, ki morejo imeti strašne posledice. Obubožanje prihaja in je zato opravičljiv vsak ukrep, ki naj odžene zlo, večje od današnjega.

Tu, podani razlogi so resnični. Ugibanja, kaj bo slabega nastalo zaradi tega, izvirajo iz vrst, ki so trenutno upniki kmetov. Pomisleki so v glavnem dvojni, in jim ni odrekati pomena: Ali bo kmet še užival kredit in kako naj pridejo do plačila ljudje, ki so ga dali pred to uredbo. — Iz statistike o zadolžitvah hrvatskih kmetov se razbere, da so posestniki do 5 ha najmanj zadolženi in da jih bremeni komaj ena sedmina hipotekarnih dolgov. Kakor so doslej v pretežni večini kupovali le toliko, kolikor so mogli takoj plačati, bodo delali tudi vnaprej. Težko je stališče vaških trgovcev, kmetov samih in zadrug, ki so upniki takih kmetov. Zanje bo vsekakor treba najti izhod potom posebnih ustanov, ki jih bo morala za prve dobe oskrbljati z denarjem Banovina sama.

Moje mišljenje je, da je uredba dobra stvar. Kot taka, ki naj ohrani posest **za časa trajanja** neizvestnosti in gospodarskega ter socialnega preobražanja družbe, služi vsekakor

mirnemu prehodu v novo stanje, v nov družabni red, ki se verjetno bliža. Kot **stalna** ustanova se sama na sebi ne more obdržati, če ne dobi drugih dopolnitev. Kredit se ne sme rabiti za prehrano; toda minimum eksistence ne zagotovi možnosti prihrankov, brez teh pa ni investicij in ne napredka. Urejeno mora biti tudi dedno pravo.

Namen uredbe gotovo ni, zadržati kmeta na nizki socialni, kulturni in recimo tudi strokovni stopnji. Pri tem pa bo nujno moral ostati, ako se ne ustvarijo pripomočki za razvoj z ustrežno kulturno in kreditno politiko.

Nekatere hibe uredbe bo treba vsekakor odpraviti. Ni razloga pripoznati za zaščite vredne požigalce domov, uničevalce vinogradov in polj, kateri prekrški so tako pogosti. Saj ti lahko sosedu uničijo tudi zaščiteni posest, pa bodo na boljšem, kakor kmetje, ki niso grešili zoper zakon. Dalje ne smejo ostati izven skrbi razni živežni zahtevki (nezakonskih otrok, staršev — izročiteljev premoženja, žene — ločenke). Vrata za nemoralno so preširoko odprta. Vse to pa seveda ne more načelno omajati **stvarne opravičenosti uredbe**.

In Slovenija?

Začasni razlogi veljajo tudi za nas. **Trajna načela** veljajo tudi za nas. Za nas še bolj pomembno dejstvo pa je, da število kmetijskega prebivalstva pada in postajamo glede prehrane vse bolj odvisni od drugih pokrajin, ne da bi imeli istočasno gotovost vnovčenja naše delovne moči. Če hočemo povečati produkcijo, jo lahko samo potom stalnosti kmečke posesti. Samo tako moremo tudi obdržati za uspeh poljedelstva ugodnejše razmerje prebivalstva med deželo in mestom, samo tako zajezi odtok s kmetov. Pri vsem tem nas seveda čakajo enaki problemi glede investicij in kreditiranja, pri čemer pa sistematično uničevanje in zapostavljanje polovice slovenskega združništva ne bo moglo dati dobrega izhoda. Menim namreč, da bo reorganizirano združništvo važen činitelj pri bodoči ureditvi kmetijsko-posestnih odnosov v Sloveniji.

100 nasvetov in pobud.

Goričan.

62. Jasli za pokladanje nerezane krme. Običajno so jasli tik ob zidu. Celo življenje ima živina zid pred

pred očmi, kateri je pogosto tako blizu, da si ob njem že rogove brusi. To je že skoro trpinčenje živali.

Krmilni hodnik pred jaslami ima več prednosti. Krma se iz poda nameče naenkrat za eno krmljenje na hodnik in ni treba hoditi neštetokrat s košem na hrbtu po stopnicah ali celo po lestvi gor in dol. — Polaga in napaja lahko vsak otrok, ker ni treba stopati med živino, kar je posebno udobno povsod tam, kjer imajo bike ali konje. Za konje sem namreč tudi uredil jaslji po istem načinu. Mere pri nas so: Hodnik za krmljenje širok 1.3 m, jaslji 0.6 m, staja 2.5 m, hodnik za odvažanje gnoja 1.4 m; skupaj torej 5.8 m. Mere lahko tudi utesnimo, če je potreba. Najbolje ustreza, če je hodnik v sredini in stoji živina ob vsaki strani.

Dno jaslji je podzidano, 20 do 40 cm od zemlje in s cementom zglajeno. Notranja deska, za katero je živina pripeta, je široka 40 cm in debela 5 cm. Zunanja stranj je malo višja, debelina zadostuje 2—3 cm. Če katero živinčico rado stopa v jaslji, se pribije še kratka deska. Na 4.6 m širine imam 4 glave živine. Staje so široke 1 do 1.30 m za večjo in manjšo živino. Vse je enostavno, preprosto in poceni. Zelo rad razkažem. Takšna potovanja se kmetu dobro izplačajo, bolje kot marsikatera druga.

63. **Javna pešpota**, ki vodijo čez travnik že več let, prav močno gnojim z gnojnico, gnojem, kompostom, pepelom in umetnim gnojem. Kakšen meter ali več na široko. Predlani, ko smo kosili seno, mi reče sosed, ki je pomagal: „Ti, zdaj pa vem, zakaj tako močno gnojiš pešpot. Poprej sem mislil, da si pač malo prismojen.“ „No, kaj si uganil?“ „Gnojiš zato, da se ljudje točno drže ozkega pota. Ker hodijo večinoma v jutru, ko je nočna rosa, nikdo ne stopi v stran, zmočil bi se do pasu, kakor je velika trava.“ Tudi ob kolovozih čez travnike gnojim močno ob vsaki strani. Če je trava slaba in borna, se nikomur ne zdi škoda, jo teptati in povoziti ob straneh.

64. **Ves hlevski gnoj izvozimo** najmanj trikrat na leto: **Marc - april** za spomladno setev — **julij - avgust** za repo — **oktober - november** za jesensko oranje. Pognojimo krompir in peso. Če je dovolj gnoja, pri-gnojimo še nekaj koruzi. Pozno jeseni izpraznimo gnojišče. Imamo potem dovolj prostora, da ga ni treba tako visoko nalagati, ali ga v zimski izvažati, ker nam je na poti. Letos smo že 2. in 3. novembra izvozili ves gnoj na korenjišče in repišče — in podorali za krompir, kateri je baje najbolj hvaležen za močno gnojenje s hlevskim gnojem.

Kdor bi rad v jeseni zoral, pa nima takoj časa, navozi gnoj in ga raztrosi. Pod gnojem, dokler je zima brez snega, zemlja ne zmrzne in se da še dobro orati, ko že drugod ni več mogoče.

65. **Večkrat vidimo po njivah na stotine gnojnih kupčkov**, kateri se tam suše po več mesecev. Dušik, najdražja snov, se izgubi, kjer je kupček, je gnojeno preveč, drugod premalo. Skušal sem ljudem dopovedati in s številkami dokazoval, kakšno veliko škodo si delajo, pa vse zastonj. Gotovo nisem našel pravih besed, da bi jih prepričal. Navdušenih za kmetijski napredek je le drobtinica, nedostopnih ostali veliki kos. Sami razumejo, da bi bilo bolje zvoziti gnoj na velik kup in pokriti z zemljo. Ampak potem bi bilo treba še enkrat nalagati in razvažati, kar se jim zdi preveč. Ne znajo si pa preračunati, da bi se jim ta dozdevno odvišna vožnja bogato in bolje izplačala, kakor nikdar nobena druga. Kdor že hoče gnoj na drobno razvoziti, naj ga takoj tudi raztrosi. Tega pa ne morejo verjeti, da bi se raztrošen gnoj manj izsušil in bil bolj učinkovit, kakor oni v malih kupčkih. Hujše in veliko slabše za napredek kmetijstva kakor je nevednost, pa je nedvomno **brezbriznost, nezanimanje in ravnodušnost**. Vsak stan ima več ali manj nevednih pripadnikov. A med temi je veliko takih, ki so vneti za vsak pouk in stremijo za napredkom. Kmet je pač že rojen v svojem poklicu, ampak le zelo redki so deležni primerne in prepotrebne strokovne izobrazbe. Ko bi bil za svoj poklic imenovan, izvoljen ali nastavljen, tedaj bi gotovo moral predložiti predpisana izpričevala.

66. **Ozki ogoni na Ptujem polju in na Gorenjskem**. Z ozkimi ogoni od 4 do 8 brazd se izgubi do ene četrtine ali še več dobrorodne površine in s tem ravno toliko na množini pridelka. Ozki ogoni bi morda bili na mestu v zelo mokri legi, ali kjer je zelo plitva plast rodovitne zemlje. Povsod drugod so škodljivi.

Na Ptujem polju sem večkrat kakšnega orača vprašal, zakaj imajo tako ozke ogone. Večinoma so odgovorili: tako smo vedno pri nas orali — tako smo vajeni. Stare navade in običaje ne spoštujemo in se jih ne držimo zgolj zato, ker so stari, ampak le tedaj, če so še vedno koristni in spoštovanja vredni! Samo enkrat sem dobil od kmeta, ki je ravno vlačil, kolikor toliko opravičljiv odgovor: Vidite tako mi orjemo zato, ker je to praktično. Po enem

razgonu gre konj, po drugem razgonu grem jaz in na sredi je brana. Tako stopava oba lahko po trdem — in ogona nič ne poteptava. Zanimivo bi bilo slišati razlago zagovornikov ozkih ogonov iz kmetijskih vrst. Ali so res to samo stare navade, ki so tako globoko zakoreninjene, da jih stoletja ne iztrebijo, ali mogoče le imajo ozki ogoni kakšne posebne prednosti, katere nam, ki smo vedno radovedni, le niso znane in jih nikakor ne moremo uganiti?

67. **Setev. Sejati me je naučil oče**. Večkrat mi je rekel s ponosom, da nobeden od sosedov ne zna tako dobro in enakomerno sejati, kakor on. Naučil me je pa tudi neki Čeh, zelo učen gospod, graščinski oskrbnik.

Za setev si pripravim iz vreče nekakšen trikot, prišijem širok pas, oprtam na levo ramo tako, da visi vreča pod desno pazduho. Tako lahko nosimo precejšnjo težo semena brez truda, kar je važno, če je njiva zelo dolga. Če nosimo sevnik na roki, ta kmalu otrpne in začne boleti. Seme vržemo na desno nogo, na levo nič, toraj na vsak drugi korak. Če je ogon širok, delam zelo kratke korake in zgrabim semena kolikor ga gre v pest. Če je ogon ozek, zgrabim malo semena in delam dolge korake. Sejem 10 do 12 m širok ogon samo gor in dol. Vržem veliko pest semena z vso močjo v zrak predse, tako da prileti še nekaj semen na nasprotno stran. Drobna semena, deteljo, trave, korenje, repo sejem polovico po dolgem, polovico počez, da ne ostane praznih prostorov, čeravno povzroči takšna setev še enkrat toliko korakov.

Enkrat grem od Št. Ilje proti Sv. Andražu. Na njivi vidim mladega gospodarja — in staro mamico, ki seje. Poznali smo se. Rečem mlademu: pa se ti ne smili mama, ko tako težko koraka po grudah? Saj bi rad sam sejal, ko pa ne znam! Mama že od nekdaj vse poseje in tako dobro znajo. A mama vendar ne bo vedno živela. Če še nisi dosihmal znal, boš pa za naprej. Vzameim materi sevko in mu pokažem parkrat gor in dol. Sedaj pa sej naprej. Saj vendar ni to nobena umetnost. Setev je vendar eno glavnih opravil kmetijskega gospodarja. Čez nekaj let se srečava in mi pravi ves ponosen: od tistega časa sejem vedno in vse sam. Kmetje naučite vaš naraščaj sejati, dokler ste še sami pri moči, da jim ne bo treba enkrat iskati sejalcu drugod!

68. **Pepel iz peči spravljate vedno** ali v kakšno staro železno posodo

ali kje na cementna tla ob zidu. Pri nas so nekdanje ženske spravljale pepel v star cementni sod že več let, ki je slonel ob podbojih nekakšne drvarnice z različno ropotijo. Tudi kakih 2000 fižolovih koljev je bilo tam zloženih. Neko nedeljo pozimi sem bil ravno doma, čujem ponoči vpitje: ogenj! ogenj! Mislim si, že zopet kakšen pijanec uganja svoje neumnosti. Pa prileti na naše dvorišče in vpije ogenj. Naenkrat smo vsi na dvorišču, iz strehe naše drvarnice je švigal plamen. Z nekaj čebrov vode smo pogasili.

Čudno naključje je rešilo nas in mogoče vso vas požara. Delavec iz približno 200 m oddaljene tovarne je slučajno slonel pri oknu in opazil, ko je ravno plamen švigal iz strehe. Poleti bi ne opazil takoj, ker je vmes polno drevja. Le nekaj minut pozneje bi se vnelo suho kolje, in ne bilo bi več pomoči. Predbacival sem si, da se nisem nikdar pobrigal za pepel, oziroma kam ga spravljajo ženske.

69. Gnoj čez poletje pokriti od časa do časa z lego prsti, kake 3 cm na debelo. Gnoj se s tem stisne, da ne oplesne in gori. Se manj suši — in prst zajame vse snovi, katere vhaajo iz gnoja. Kjer je cestna prst na razpolago, se navozi na rob gnojišča. Marsikak ima mogoče kje drugje kakšen prostor, kjer lahko vzame prsti brez škode.

70. Gnojišče imam zagrajeno na dveh krajih s štirimi rantami. Na eni strani je hlev, na drugi lesena stena, ob kateri raste brajda. Pozimi spuščam živino na gnoj, včasih tudi poleti, da se malo sprehodi in obenem gnoj potlači. Komur je količkaj mogoče, naj zasadi nekaj trsov samorodnic okoli gnojišča, katerih ni treba škropiti. Počasi se trsje razraste in je gnoj čez poletje v senci. Predvsem spuščam teleta na gnoj, katerim je nekaj izleta in gibanja nujno potrebno.

71. Cestna prst. Smo ob banovinski in blizu državne ceste. Po cestno prst gremo do 5 in še več kilometrov daleč. Iz nje delamo kompost, pol zemlje, pol gnoja, katerega med letom enkrat do dvakrat prekopavamo. V jeseni ali pozimi že zvozimo na travnike in sicer okoli sadnega drevja. Pri nas je gramoz apnenec in zato ima kompost dovolj apna. Rajši kupim apno za travnike, kakor pa klajno apno za živino. Cestno prst porabimo tudi za nakop pri njivah — in za pokrivanje gnoja. Če je pa cestna prst slučajno na razpolago pozno v jeseni (decembra), jo zvozimo naravnost na travnike in raztrosimo. Grude čez zimo premr-

znejo, razpadejo — in čez leto prevlečemo s travniško brano. Pobričajte se za cestno prst, kjer vam je na razpolago!

72. Korenja smo spravljali vsak drugi dan en voz, da smo lahko sproti pokrmili koreniko goveji živini. Ponekod jo tudi sušijo za svinjsko krmo. Škoda za trud in delo, ker je korenika zelo malo vredna. Repniko pa le sušimo za svinje. Sicer bi bilo bolje, da bi posušili nekaj stotov mlade detelje, tretje ali četrte košnje, in potem polagali kar suho svinjam. Praktičen razgovor v Kmetovalcu o tem vprašanju bi bil potreben in koristen.

73. Topinambur. Na zelo zanimive in poučne članke g. Jakliča v Kmetovalcu sem si preskrbel 10 kg semen Topinambura in ga vsadil 17. aprila. Nekaj sem ga vsadil v zelo slabo zemljo ob robu jarka, katerega smo pozimi očistili, drugi del sem posadil brez vsake priprave ob plotu, ki meji naše dvorišče in vrt od sosedovega. Poprej je pod in okoli plota rasel bohotno plevel, predvsem koprive, katere so znak dobre zemlje. Neverjetno, kakšno življenjsko silo ima topinambur. Iz malega, uvenelega, neznatnega gomolja so zrastle rastline, visoke do 3,95 m. Od ene take rastline z dvema stranskima poganjkoma sem tehtal gomolje; 2 kg ga je bilo. Koncem julija sem nekaj vrhov odrezal in jih je živina rada jedla. Nasadil ga bom ob plotovih in pa ob potoku, kjer mi plevel, posebno lapuh tako nagaja, da ga ne morem zatreti.

Pognožil sem večkrat ta mesta in posejal trave in detelje — vse zastonj, lapuh mi vse zaduši. Sedaj bom poizkusil s topinamburjem in upam, da mi bo zatrl in uničil ves plevel.

74. Jesensko oranje. 3. in 4. novembra smo zorali njive, določene za krompir. Pognojili smo s hlevskim gnojem — korenjišče močno — repišče malo manj. Zorjemo, če le količkaj mogoče, v jeseni vse in čez leto ne orjemo več tiste njive, katere so bile v jeseni pognojene. Včasih smo zorali pol njive, drugo polovico pa šele čez leto. Očividne razlike nisem opazil ne pri krompirju, ne pri koruzi. Eno je gotovo, da spravimo z jesenskim oranjem delo naprej, da lahko čez leto opravimo setev tudi z manjšo in slabejšo vprežno živino. Nadalje spraznimo gnojišče, kar je zopet ugodno. — Teoretično si mislimo, da se težka zemlja čez zimo zdobi in zrahlja — da se prepoji in pregnoji z zrakom, iz katerega dobivajo rastline do 95% vseh snovi, iz katerih obstoje, da se gnoj polagoma razkroja v zemlji, kjer je najbolje shranjen in je spomladi rastlinska hrana že pripravljena ter ni treba rastlinam še čakati na razkroj sveže podoranega gnoja. Dajmo se v tej zadevi malo na širše razgovoriti, da doženemo ves hasek ali škodo, katerega bi imeli od jesenskega oranja. Ali se naj že v jeseni pobrana ali pusti njiva v brazdah, še tudi ni dognano. Nekateri zagovarjajo eno, drugi drugo.

Poljedelstvo.

Ali so veliki pridelki mogoči?

Francé Magajna.

Ponovim prepričanje mnogih: Nobena stvar na svetu še ni tako popolna, da bi ne mogla biti več izboljšana; noben kmetijski pridelek ni tako visok, da bi ga ne mogel nadkriliti nihče več na svetu. Ko bi bilo nasprotno res — namreč, ko bi do danes že bili dosegli višek, bi naše strokovne knjige lahko darovali muzeju in na prvi strani poslednje številke tega leta bi „Kmetovalec“ zapisal: „Dopolnjeno jel!“, kajti nič več bi ga ne potrebovali.

Teorija: Na njivi sosedu, ki je bila v začetku junija še nepreorana, sva s tovarišem pred leti naletela na grmič rži, ki se je bila sama vsejala. Zanimal naju je ta edinstveni, bujno rastoči grmič in izpulila sva

ga. Hotela sva izvedeti, ali je nastal iz enega samega zrna ali morda iz celega klasa. Vse bilke so se krivile proti skupni točki v koreninah in nisva mogla drugače kakor sklepati, da je nastal iz enega samega zrna. Bilk je bilo devetnajst in na njih seveda tudi klasov devetnajst. Štirje so bili srednje mere, ostali pa skoro dvakrat daljši od povprečnega rženega klasa. Preštela sva še mlečna zrna v enem najdaljših. Ne spominjam se natančnega števila, vem le, da jih je bilo nad sto. Če se torej nisva ukanila in je grmič resnično nastal iz enega samega zrna, je leto dalo okoli devetnajststo zrn! To pomenja, da bi po tem vzoru moral

dati mernik semena devetnajststo mernikov pridelka. To je teorija.

V praksi pa pridelajo izkušeni in strokovno dobro podkovani kmetje recimo sedemnajstkratni posevek, ki je pa pšenica in ne rž. In polno sarkazma je v njih, če čujejo, da je kdo ta „rekord“ pobil. Recimo, da tehta mernik pšenice 22 kg. 2 kg semena ni vzkalilo, ker so ga morda pozobali ptiči. Ostane 20 kg. Pridelek sedemnajst mernikov in če prištejemo še tistega, ki se je morda pri žetvi in mlatvi izgubil, osemnajst. Osemnajstkrat dvaindvajset — pa dobimo, da je mernik posevka dal skoro štiri stote pridelka. Če sejemo s strojem na prilično rodovitno njivo, zadostuje — če ni preveč — sedem mernikov semena na ha. Priderek bi potemtakem še vedno ne dosegel tridesetih stotov.

Doli po slovenskem Krašu je zemljica borna. Ornega sloja je morda za ped, spodaj je kamen. In na tej bedni zemljici, če ni vremenskih nezd, pridelava Kraševac redoma nad trideset stotov na ha. Petintrideset stotov pšenice na ha ni več izjemno, marveč postaja od leta do leta bolj redno in obče. Za Goriško velja to celo v večji meri. Kaj takega omogočuje vrsta pšenice in pa skrbno okopavanje posevka. Integralni Ferragutijev način se ne izvaja, ker je na kraškem terenu večinoma nemogoč.

Ferragutijev način obstoja najprej v silno globokem oranju, ki ga brez motornega stroja ne zmoremo. V celoti je za nas majhne kmete neizvedljiv, tudi če bi imeli globoke sloje prsti. Zmogli bi pa s primernimi sejalkami sejati v trojnate vrste, kar je pglavitna novost v njegovem sistemu. Navadna sejalka seje 14—16 cm oddaljene vrstice. Ferraguti je uvedel drugačno modo: tri vrstice tesno skupaj (8 cm druga od druge), potem 40 cm nič, nakar novo trojko itd. Prazni prostor med

trojkami je treba v pomladnem času večkrat okopati, kar opravijo mali kmetje večinoma ročno, večji pa z okopavalniki. V začetku se zdi, da bo njiva le preveč prazna, pa kmalu se vrste strnejo in presledki med trojkami se nič več ne opazijo. Žito se bohotno razrašte, bilke so močne in možnost polege je zmanjšana na minimum. Ker sejejo po Italiji skoro izključno Strampellijeve pšenice, ki imajo večinoma kratko a močno bil, smejo gnojiti dvakrat bolj kot smemo pri naših pšenicah mi in to tudi delajo.

Integralni Ferragutijev način sestoji prvič iz globokega oranja (80 cm), drugič iz gnojenja v največji obilici z vsemi potrebnimi gnojili, tretjič iz setve v trojke, med katerimi je 40—45 cm praznega prostora, ki mora biti obdelovan, dokler se trojke medsebojno ne strnejo. Uspeh je čudovit. Vsi kraji niso enako primerni za pšenico, a tudi v najmanj primernih kroži pridelek 40 stotov na ha, dočim je na najboljših dosegel 70 stotov, višek pa je do letošnjega leta bil 81 stotov. Za letos mi ni znano, kakšni so bili rekordi. To so dejstva uradno potrjena. Kdor koli tega vkljub vsemu ne more verjeti, naj ne veruje, saj ta „vera“ ni za izveličanje potrebna.

V jeseni leta 1928. je moja sestra v Ljubljani kupila v skladišču Kmetijske družbe 10 kg pšenice, ne da bi vprašala po njenem imenu. V poznejših letih sem poizvedoval, katera sorta bi to bila. Odgovorili so mi, da so tedaj imeli v zalogi sorto „Kaldocer“ in diosješko resinko. Mnenja sem, da je bila diosješka. Posejal sem jo bil s sejalko na malo njivico. Pozno je bila vsejana in ko igle so bile kali, ko jo je ustavil v rasti mraz. Sledila je znana ostra zima. Pozebla mi je tedaj vsa pšenica sorte „gentil rossa“ in pa Strampellijeva „Ardito“, ostala pa mi je stara domača pšenica in zgoraj omenjena diosješka. Na lehe pozeblj pšenice sem brez ponovnega oranja posejal s sejalko pomladni ječmen, ki se je s pomočjo solitra dobro sponesel. A kar hočem povedati je to, da je bila diosješka prekrasna. Veš pridelek te je naslednje leto šel meni samemu za seme. Šele v naslednjem letu sem odstopil seme te nove sorte nekaterim sosedom. Naslednja leta — kakor bi gorelo — je šel glas o tej pšenici od vasi do vasi. Od vseh štirih vetrov so ljudje hodili najprej v našo vas in pozneje v sosednje vasi iskati semena te sorte. Na šaljav način je do-

Okapanje na pasove sejane pšenice.

bila novo ime „Nevem“. Deželno nagrado sem dobil nanjo prvi jaz — petsto lir. Pozneje je pridobila večje ali manjše nagrade neštetim drugim. Danes je poznana od tu vse tja do Goriškega in Furlanije, na severu in vzhodu do Il. Bistrice in Postojne ter na jugu do Istre. Najvišji njen pridelek pri meni je bil 34 stotov na ha, dočim prejšnja stara domača pšenica ni nikoli dosegla dvajsetih. Pomnite, da razen brananja in nekaj solitra spomladi ni dobila nikakih „priboljškov“. Evo, samo srečna izbira prave sorte nam je množino belega kruha podvojila, marsikje pa tudi potrojila! V poznejših letih sem hotel doseči še več — iz Beltincev sem naročil beltinsko osinko št. 272. Tudi ta, ki je močno podobna Strampellijevi „Carlotti“, je bila dobra, veliko boljša od naše prejšnje domače, toda diosješke ni dosegla. Kmalu je morala izginiti in dati mesta zopet naši „nevem“. Žal, diosješka ni več tako krasna kot je bila v prvih letih, pobastardila se je pač z drugimi sortami. Radi bi dobili novega, čistega semena, pa ne vem od kje in ne kako. Pri Kmetijski družbi v Ljubljani je zadnja leta že marsikdo vprašal po njej, pa je nimajo več v zalogi.

Spomladi smo nekateri v prvič poskusili pridelovati krompir in koruzo na isti njivi, kakor sem opisal v letošnji prvi številki Kmetovalca. Letošnje leto pa je bilo zelo slabo in prvi poskus ne velja nič. Predvsem smo sadili krompir v tako suho zemljo spomladi, da je na vsak meter vzkalil morda samo eden. Tudi po deset metrov na dolgo so bile mestoma vrstice prazne. V krompirjeve vrsti smo pozneje posajali koruzo, „da bo njiva lepša“, koristi pa ni bilo od tega, če ne štejemo zelene koruznice, ki smo jo pozneje rezali in krmili živini. Ker je bila v poletnih mesecih tudi huda suša, je tudi koruza v svojih vrstah, čeprav se je bohotno razvila, napravila mnogo, a majhnih storžev. Niže doli po Krašu sta bila krompir in koruza popolnoma uničena od suše. Krompir, kar sem ga pridelal, je bil

Setva pšenice na pasove.

izredno lep, a to še ne potrjuje vrline novega načina, ker je bil prav tako lep tudi na njivah sosedov, ki so ga sadili „po starem“. Prihodnje leto bom poskušal znova. Govoril pa sem s prijateljem iz naše Reške doline, ki je že lansko leto napravil podoben poskus. Na sto metrov dolgi njivi je posejal koruzo in peso v menjajočih se vrstah. Koruza je bila lepa, pesa pa, rahlo senčena od koruze, še lepša. Dejal mi je, da je bilo v vsaki vrstici, dolgi sto metrov, deset in čez deset stotov pese. Omenil pa mi je, da bi morale biti vrstice med seboj vsaj 70 cm oddaljene in ne le 50 cm, kot sem v svojem članku svetoval po navodilu strokovnih italijanskih listov. Strokovni italijanski listi so poročali lani, da je Ferraguti pridelal v lombardskih

„brughierah“ 593 stotov krompirja na ha, koruze pa istotam 72 stotov na ha. Sorta krompirja ni bila omenjena. Kdor koli dvomi ali želi podrobnejših podatkov, naj piše sam naravnost prof. Ferragutiju, katerega polni naslov je: „Prof. Mario Ferraguti, Via A. Mussolini 10, Milano.“ Kdor ne zmore italijanščine, bo tudi z nemščino opravil.

Jaz sem tega mnenja. Kdor koli hoče, bo svoje pridelke mogel povečati. Vasica, v kateri živim, pridelava dandanes vsega dvakrat več nego pred dvajsetimi ali tridesetimi leti. In še več bomo pridelali sčasoma, če nas ne pohodi kako neurje iz mednarodnih oblakov. Naša prizadevanja so doslej še neznatna, uspehi so pa vidni od daleč.

Pripombe k letošnjim sortnim poskusom s krompirjem.

Ing. J. Zaplotnik.

O naših letošnjih krompirjevih poskusih prvotno nisem nameraval poročati. Neverjetno zanikrna rast nekaterih sort pač ni obetala uspehov, s katerimi bi se mogli pohvaliti. Ko smo krompir izkopali, je pridelek res potrdil naša pričakovanja. Nekatere sorte nam niso vrnila niti semena, druge niso dale dosti več kot seme, nekatere so rodile povprečno tako, kakor je letos krompir pri nas rodil na splošno in le nekaj izjem je bilo, ki so dale zadovoljiv pridelek. V celoti pa so uspehi taki, da jih je težko spraviti v okvir primerjalnega poskusa.

Da pa vendar o poskusih poročam, me je napotilo dvoje: članek Franca Karlovška o „Böhmovem Ackersegnu“ v zadnjem „Kmetovalcu“ in razprava K. Müllerja o „odpornosti krompirja proti izroditvi in o gojenju krompirjevih sort, ki se ne izrode v „Časopisu za gojitev rastlin“ (Zeitschrift für Pflanzenzüchtung). Karlovškov članek je pač vsem čitateljem „Kmetovalca“ znan, zato ni potrebno, da bi ga tu ponavljaj. Vsebinska Müllerjeva razprava pa je v kratkih potezah naslednja: Izrodevanje ali pešanje krompirja povzročajo tako imenovani virusi. Viruse prenašajo listne uši, predvsem breskova listna uš, myzus persicae. Pri ostalih enakih okoliščinah virusne bolezni tem bolj prihajajo do veljave, čim več je virusov v okolici in čim več je prenašalcev virusov, tj. listnih uši. Različne sorte so za

virusne bolezni različno dovzetne. Pri odpornosti proti virusnim boleznim moramo prav za prav ločiti med odpornostjo v ožjem pomenu in sposobnostjo rastline, da ohrani zdrav videz, čeprav je okužena. Razne sorte se v tem pogledu različno obnašajo. Sorte, ki niso odporne in ki tudi nimajo sposobnosti, kljub okužbi, ohraniti zdrav videz, opešajo zelo hitro in dajo prav kmalu zelo pičel pridelek. Sorte pa, ki niso odporne proti okužbi, pa vendar morejo ohraniti še kolikor toliko zdrav videz, pešajo polagoma; njihovi pridelki so še dalj časa zadovoljivi. Ackersegen spada v drugo skupino. Müller je proučeval ta vprašanja na državnem biološkem zavodu v Dahlemu pri Berlinu. Na tem polju se pojavljajo virusne bolezni zelo hitro in v velikem obsegu. Nekaterih sort sploh niso mogli obdržati skozi več let, ker so jim „umrle v rokah“. Povprečno dobivajo drugo leto kvečjemu polovičen pridelek, če sadijo svoje seme, napram onemu, ki ga da od drugod dobljeno seme iste sorte; nekatere sorte pa dajo v drugem letu tudi samo 15% pridelka napram onemu iz od drugod prinešenega semena. Nasprotno pa je križanec, dobljen iz dvojnega križanja in sicer med nekim indijanskim krompirjem iz otoka Chioč in sorto svitez ter neko domačo sorto iz Frankovskega, označen v razpravi z 9089, pokazal v 10 letih na istem polju izdatno odpornost proti izro-

ditvi. Prav tako so pokazali veliko odpornost nekateri križanci med 9089 in raznimi znanimi kulturnimi sortami. Iz teh dognanj in na podlagi precejšnjih številčnih podatkov izvaja Müller nadaljnje zaključke, ki pa presegajo okvir teh vrstic.

Naši poskusi so bili izvedeni enako kakor vsa prejšnja leta: parcele po 25 m² s petimi ponavljanji, če je bilo dovolj semena, oz. s tolikimi ponavljanji, za kolikor je zadoščalo seme. Njiva je bila jeseni globoko preorana, spomladi pa samo močno pobranana. Predsadež je bil fižol. Gnojili smo z 200 kg kalijeve soli in 400 kg superfosfata na 1 ha. Sadili smo v jarke 21. aprila. Krompir je ozelenel med 18. in 21. majem. Konec maja smo krompir prvič okopali, v drugi polovici junija smo ga okopali drugič in ga osuli. Kopali smo ga sredi septembra.

Številčni uspehi so razvidni iz tabele. Pridelki so preračunani na 1 ha. Verjetna pogreška srednje vrednosti je računana po Peter-ovi formuli, enako kakor prejšnja leta, in je izražena radi lažje primerjave tudi v %. V svrhu lažje primerjave sem v zadnjem stolpcu podal tudi relativne pridelke, tako da je pridelek oneidovca enak 100. V tabeli je povedano tudi, katero leto smo pridelovali dotično sorto na enaki zemlji.

Na prvi pogled opazimo veliko razliko v množini pridelka, od 23 do 239 mtc. Lahko bi sestavili tri skupine sort: sorte, ki so popolnoma odrekle, kakor prof. Gisevius in centifolia, pa tudi erstling in ela. V drugo skupino bi dali one sorte, ki so dale srednji pridelek, približno enak povprečnemu pridelku krompirja v Sloveniji; sem bi prišla večina sort s pridelkom od 120 do 156 mtc/ha. In končno bi tvorile skupino najboljših 3 sorte s pridelkom nad 180 mtc/ha, to so prvi posevek bintje, kraljica in belocvetoči različek od jubela. Podobno sliko bi dobili tudi, če bi te skupine sestavljali samo po ocenah med rastjo, z eno razliko, da bi namreč ackersegen moral biti sodeč po cimi, na prvem mestu, kakor je bil lani. Kljub bujno razviti cimi in kljub temu, da je ostal do zadnjega zelen, kakor nobena ostalih sort, je vendar zaostal v pridelku za najboljšo sorto za celih 86 mtc, ali za več kot 50%. Oneidovca je prekosil komaj za 19 mtc ali pičlih 14%. Sorte, ki so popolnoma odrekle, so že med rastjo kazale, da je pri njih zadovoljiv pridelek popolnoma izključen. Tuje sorte s srednjim pridelkom so kazale znake virusnih bolezni v

precejšnji meri, dočim tega pri domačih sortah ni bilo toliko opaziti. Pač pa je bintje I. posev prekosil IV. posev iste sorte za celih 100 mtc/ha ali za 72%.

Zanimiva je vzporednost med našimi in Müllerjevimi poskusi. Pri enih in drugih je ugotovljeno, da gre to pešanje pri različnih sortah različno hitro, le s to razliko, da se v Dahlemu vse dogaja mnogo hitreje kakor pri nas. Tako daje industrija od Modrowa v Dahlemu v drugem letu komaj 15% normalnega pridelka, pri nas pa da v četrtem letu še vedno kakih 50% običajnega pridelka. Približno tako ali tudi nekoliko bolje se drže Böhmov rani, jubel, borgher in ackerregen.

Naše domače sorte: oneidovec, kresnik, domači modri in rožnik se še vedno drže nekako v sredini. Pri njim je bilo opaziti mnogo manj virusnolnih rastlin kakor pri tujih

sortah. Iz tega bi se skoraj moglo sklepati, da je imel g. Karlovšek zelo slabo seme, da mu je oneidovec tako zelo slabo obrodil. Pridelek domačih sort: oneidovec, kresnika, modrega in rožnika je bil srednjedebl; pridelek kraljice (belo-rdeče lisasto, bulasto gomolje s precej globokimi veliki očesi) je bil debel. Srednje debel pridelek so dali: bintje, jubel in belocvetoči različek iz jubela. Vse ostale sorte so dale droben do zelo droben pridelek. Najslabša sta bila v tem oziru prof. Gisevius in centifolia. V splošnem pa je bilo gomolje vseh sort čisto, gladko in brez gnilega. Tudi ackerregen je dal gomolje z gladko kožo, medtem ko je dal ponekod (Št. Vid pri Stični, Mirna peč) nekaj gladkih, nekaj pa močno razpokanih gomoljev, kar je bilo videti tudi pri vseh vzorcih ackersegna na jesenski kmetijski razstavi na ljubljanskem velesejmu.

SORTA	Katero leto	Število pono-vitev	Poprečni pridelok kg/ha	Verjetni pogrešek EM kg	EM v %	Za primerjavo oneidovec 100
rožnik	četrto	5	12.700	610	4'8	94'49
oneidovec	"	5	13.440	730	5'43	100'00
kresnik	"	4	12.600	537	4'26	93'75
domači modri	peto	5	13.840	528	3'81	102'97
kraljica	prvo	2	19.800	4228	21'35	147'32
erstling	četrto	5	6.700	567	8'01	49'85
bintje, I. posevek	prvo	6	23.900	1226	5'13	177'83
bintje, IV. posevek	četrto	5	13.900	830	7'21	103'42
borgher	"	5	14.300	1073	7'50	106'4
Böhmov rani	"	5	12.000	781	6'51	89'28
prof. Gisevius	tretje	5	2.320	162	7'0	17'26
industrija	četrto	5	12.000	1464	12'2	89'28
ackerregen	tretje	5	15.300	659	4'31	113'84
ela	"	5	6.480	277	4'28	48'21
jubel	četrto	5	15.600	683	4'38	116'07
belocvetoči iz jubela	"	3	18.120	930	5'14	134'82
centifolia	drugo	3	3.200	127	3'96	23'81

Še o kompostu.

V današnjem času, ko cene kmetijskim pridelkom stalno rastejo, bi morali posebno paziti na to, da vinogradi, sadovnjaki, vrtovi, hmeljišča in drugi nasadi dobijo dovolj hlevskega gnoja oziroma komposta. Edino ta gnojila nudijo zemlji humus (prstenino) in bakterije ter tako povečajo aktivnost tal in poboljšajo njih fizikalna svojstva. Pozneje dodana umetna gnojila bodo v takšni zemlji koristila. V gospodarstvu se hlevski gnoj navadno prehitro porabi. Neložljivo potrebno bo torej imeti v zalogi dovolj in dobrega komposta. Navadno zorenje komposta traja 1—2 leti. Z uporabo neoljenega apnenega dušika pospešimo zorenje in dosežemo, da kompost dozori mnogo hitreje ter to, da je njegova hranljiva vrednost mnogo večja.

V kompost pridejo vsi odpadki gospodarstva, predvsem

rastlinski odpadki: krompirjeva zel, listje vseh vrst, ostanki zelenjave, plevel, tropine itd.

Živalski odpadki iz klavnic: drob, kosti, dlaka, kri, ščetine, ostanki mesa itd.

Škodljivci: majski hrošč, gosenice, polži, ogrci itd.

Pepel vseh vrst, posebno pa iz trdega lesa.

Odpadki tvornic: sladkornih tovarov, usnjaren in strojaren, volneni prah, odpadki usnja itd.

Zemlja, ki se uporablja pri kompostiranju, mora imeti dosti apna; najboljša je cestno blato, blato ribnikov in potokov, ki mu dodamo laporja.

Kompost se gradi na sledeči način: mesto, kjer se postavi kup, naj bo v senčni legi. Na poravnano površino se nalagajo sloji materiala, ki ga kompostiramo do višine 30 cm. Pri industrijskih odpadkih je treba paziti, da material ni enoličen, ampak da se pomeša po možnosti z rastlinskimi odpadki, če je kisel z apnenecem, la-porjem ali apnom. Na prvi sloj potrosimo neoljeni apneni dušik tako, da pride na 1 m³ mase 5 kg apnenega dušika. Sloj, ki ga trosimo z neoljenim apnenim dušikom, moramo škropiti z vodo, da se primerno ovlaži. Nato ga sproti tlačimo. Tako postopamo pri vsakem naloženem sloju, dokler kup ne doseže primerne višine 1½ do 2 m. Kompostni kup nato pokrijemo z zemljo in stlačimo, da nam voda in amonijak ne hlapita. V suhem letnem času ga zalivamo z vodo. Če je zorenje in razkrajanje počasno, kompost tudi prekopljemo.

Apneni dušik je izborna bakterijska hrana posebno bakterijam, ki presnavljajo organsko snov v humus. To delo je tako energično, da temperatura v kompostu naraste tudi preko 60 stopinj. Preko te temperature se naj ne pusti kupa segreti, kar dosežemo s polivanjem in tlačanjem. Visoka temperatura uniči v zvezi z apnenim dušikom kalivost plevela, zalego škodljivcev in kali rastlinskih bolezni, tako da je nastajajoči humus na ta način razkužen (desinficiran).

V poletni dobi je kompost zrel za uporabo v 5—6 mesecih, zimska doba nekoliko ustavi zorenje komposta.

Vrtnarstvo.

Golšavost zelja.

Ing. Lojze Prezeli.

Zelo nevarna, res kužna bolezen križnic, ki jo najdemo najbolj pogostoma v zeljnikih, je golšavost. Razširjena je po vsem svetu, kjer koli goje križnice. Ohranjeni zapiski nam poročajo, da so to bolezen zapazili že v 16. stoletju, najprej menda na Angleškem. V letošnjem letu sem prejel v pregled nekoliko obolenih rastlin križnic, na katerih sem ugotovil golšavost.

Razlikujemo dve vrsti golšavosti zelja:

1. golšavost, ki jo povzroča gljivica,

2. golšavost, ki jo povzroča hrošček-rilčkar.

Obe golšavosti sta hudi rastlinski bolezni. Zaradi svoje veliko večje sposobnosti splošne okužbe, posebno zeljnikov, je golšavost, ki jo povzroča gljivica *Plasmodiophora brassicae*, Wor. veliko bolj nevarna kot druga.

Vprav omenjena gljivica je povzročala strokovnjakom še do nedavnega velike preglavice. Šele v najnovjšem času se je posrečilo odkriti način življenja, okužbe in širitve omenjene gljivice. Za razliko od gljivic-cepljivk, ki so le enostanična bitja in ki nimajo staničnega zrna, kamor prištevamo vse bakterije, je omenjena gljivica golo, večzrnat bitje, ki ob koncu svojega razvoja razpade v brezštevilne trose, s pomočjo katerih se gljivica množi in ohranja.

Gljivica napada zelje, kolerabo, karfijolo, repo in še druge križnice. Prav pogosto opazimo, da komaj posajene, še nežne rastlinice vidno zaostajajo, listje jim vene, rumeni, končno se nagnejo in kmalu nato odmro. Pri natančnejšem pregledu takih rastlinic najdemo na še nerazvitem korenju kot grah velike, belkaste otekline — golše.

Pri že močnejše razvitih rastlinah zapazimo sem in tja, da je vse koreninje spremenjeno v eno samo kepo s prav malo ali celo nič lasnega korenja. Dobro vemo, da ima edinole to korenje sposobnost sprejemanja v vodi močno razredčenih mineralnih snovi, ki jih nato rastlina dovaja po stebelu v liste. Take, že močnejše razvite rastline, se dalj časa upirajo gljivici-zajedalki.

Ako prerežemo take otekline golše, vidimo, da so polne. Napolnjene so z neke vrste kašnato zmesjo, v kateri vidimo pod drobnogledom zelo dobro večje stanice, napolnjene s sluznasto, brezbarvno tvarino. Pod vplivom gnilobe povzročujočih bakterij ta kašnata zmes v golšah preperi, zgine in razpade. Že omenjene večje stanice gljivice se tako sprostijo svojega oklepa in razpadejo v brezštevilne kroglaste trose, ki okužijo zemljo. V zemlji trosi tudi prezimijo. S poizkusi se je dokazalo, da ostane gljivica vključ najhujši zimi in dolgotrajnim povodnjim celo več let pri življenju. Menjava plodoreda radi tega pri tej bolezni nima velikega pomena. Okuženo njivo moramo za najmanj osem let nameniti stalno drugim kulturam.

Posebno veliko nevarnost v pogledu širitve bolezni predstavljajo višje ležeče okužene njive. V času jesenskih in pomladnih nalivov se trosi gljivice kaj lahko z deževnico preneso na nižje ležeče njive. Pa tudi veter prenaša trose in more tako zajedalka okužiti dotlej tudi popolnoma zdrave okoliše. Bolezen se razširja tudi s poljskim orodjem, z vprežno živino, ki „pobira“ trose po okuženi njivi, jih tako raznaša na-

okrog, kar velja seveda tudi za ljudi-delavce.

Neprecenljive praktične vrednosti je preizkušena ugotovitev, da najdemo gljivico izključno le na kisljih zemljiščih. Radi tega se proti zajedalki najbolj uspešno branimo z močnim apnenjem njiv. V to svrho potresamo tudi do 5000 kg v prah razpadlega živega apna na en hektar. Potrebno manjkajočo hrano dodajamo v obliki umetnih gnojil. Gnojenje s hlevskim gnojem pospešuje okužbo, to še prav posebno v primeru, če smo krmili živino z neprekuhanimi, okuženimi križnicami. Trosi gljivice pridejo na ta način ponovno v zemljo in predstavljajo, čeprav prebavljeni, nezmanjšano nevarnost nove okužbe.

V obrambne svrhe priporočajo: uničevati plevel, ki ga zajedalka-gljivica prav tako napada: gorčico, plešec, mošnjak itd. Na prevlažnih zemljiščih ne saditi v okuženih predelih križnic. Vлага prija in znatno pospešuje okužbo. Po končanem delu na njivi moramo vselej očistiti čevlje, živini kopita in nato oprati z vodo, kateri smo dodali na en liter 5 g Ceretan-praška. S to tekočino poskropimo tudi okužene tople grede, kjer si vzgajamo sadike iz semena. Vse zeljnate in ostale šture moramo čimprej po rezanju glav oprezno poruvati, znositi na kup in v suhem vremenu takoj sežgati. Za primer deževnega vremena na kup znesene šture takoj potresemo z živim apnom, ob prvem suhem vremenu pa ves kup zažgimo. Okužene njive apnimo po že danem navodilu takoj po izruvanju štorov.

Seme pred setvijo vselej razkužimo. Doma vzgojene, posebno še kupljene sadike križnic vselej skrbno preglejmo. Vse sumljive rastlinice takoj sežgimo. Zemljo v toplih gredah velja razkužiti. V ta namen potresemo na 1 m² zemlje 50 g Ceretana, odnosno na 1 m² 10 gramov. Takoj po izvršenem pregledu sadike moramo iste pred saditvijo razkužiti. Potrebno razkužilo si takole priredimo:

Iz mastne ilovice in kravjeka si s pomočjo vodne raztopine Ceretana (na 1 liter vode dodamo 3 g praška) priredimo kašnato razkužilno zmes. Rastlinice povežemo po dvajset do trideset skupaj in jih previdno potaknemo v prirejeno kašo. Kašnata zmes se mora dobro oprijeti korenin in predstavlja na ta način koreninam neke vrste zaščitni plašč, da na pomlad izklili trosi gljivice ne prodre v staničje posajene rastlinice, da je tako ne okuži in ne zamo-

ri. Ta preizkušeni način obrambe je vreden vsega priporočila.

Golšavost zelja povzroča, kakor sem to začetkom že omenil, tudi hrošček-rilčkar. Je to neznaten, komaj 2.5 do 3 milimetre velik črn hrošček *Ceutorrhynchus pleurostigma* Marsh. Če prerežemo po njem povzročene golše-otekline na križnicah, zapazimo, da te niso polne, temveč luknjičaste. Pri natančnejšem pregledu najdemo v teh luknjicah 3.5 do 5 mm velike bele do belorumenne ličinke. Hrošček se navadno skriva na spodnji strani listov. Hranijo se s cvetjem, nedorastlim listjem, posebno še z mladim stročjem. Opazimo jih koncem maja, samica pa leže jajčeca v avgustu.

Najprej si samica hroščka izgrize tik pri zemlji v stebelce neznatno luknjico, v katero leže nato eno samo jajčece. Luknjico takoj nato zamaši z neke vrste smolnato zmesjo, ki jo ob času leženja jajčec samica izloča. Tako leže tudi do 60 jajčec ena sama samica. Že čez nekaj dni se iz jajčeca izleže majhna ličinka. Ta se hrani z nežnim okolnim staničjem napadene rastline. Rastlina se brani škodljivca tako, da stvarja številno okolno staničje, za kar porabi po nepotrebnem veliko svojih življenjskih sil. Na ta način nastajajo grahu podobne otekline-golše, ki se pogosto združujejo v večje golše. Pri tej bolezni je najbolj značilno to, da se te golše vselej nahajajo le tik pod zemljo, pogosto so pa vidne tudi na samem zeljnatem stebelcu tik nad zemljo. Na lasnih korenincah oteklin pod zemljo nikdar ne najdemo, kadar povzroča bolezen le opisani hrošček.

Novejše preiskave o načinu življenja tega škodljivca so ugotovile njegov pomladni in poletni rod. Pomladni rod prezimuje kot hrošček, poletni pa kot ličinka, ki se zaprede in prezimi v zemlji. Pomladni rod leže jajčeca pretežno na plevelne križnice, posebno še na gorjušico in repič, ki jih velja zaradi tega uničevati. Poletni rod je veliko bolj škodljiv, ker leže samica hroščka jajčeca na zelje, karfijolo, kolerabo itd.

V obrambne svrhe priporočajo čimprej populiti vse preostale šture, jih, če le mogoče takoj, sicer pa čimprej, kar na njivi vpepeliti. Njivo moramo globoko preorati, upoštevati plodored in pognojiti s primernimi umetnimi gnojili. Pokazalo se je, da posebno povodnji uničujejo škodljivca, pa se priporoča poplavljenje napadenih njiv, kjer je to mogoče.

Sadjarstvo.

Ali res ni pričakovati prihodnje leto dobre sadne letine?

Leopold Paljk.

Letošnja sadna letina je bila v splošnem prav dobra, v nekaterih krajih pa naravnost odlična. Zlasti so dobro obrodile češplje in slive, hruške in tudi jabolka.

Že danes se sprašujemo, kakšna bo neki letina prihodnje leto. Neizogibno slabša. Star pregovor pravi: „Dež za soncem mora priti“. Prav tako velja pri sadjarjih naziranje, češ: za dobro sadno letino mora nastopiti slaba. „Drevesa so se letos izrodila in morajo zato prihodnje leto počivati“. Ta pojav se zdi večini sadjarjev popolnoma naraven in zato povsem umljiv. Naš kmet je zadovoljen, če mu sadno drevo obrodi vsaj vsako drugo leto.

Takšno naziranje pa nikakor ni povsem točno in zanesljivo. Tudi po rekordni sadni letini smemo pričakovati, če ne prav dobro, pa vsaj dobro letino. Seveda lahko upa na dobro letino le tisti sadjar, ki s primernimi sredstvi vpliva na izenačenje vsakoletnih pridelkov. Ako hočemo, da nam bodo sadna drevesa vsako leto redno in obilno rodila, moramo zaradi boljšega razumevanja predvsem vedeti, kdaj in kako se tvori cvetno brstje, ki je prvi in najpomembnejši pogoj dobre sadne letine.

Znano je namreč, da se cvetni popki tvorijo že **prejšnje leto**. Tovrstna raziskovanja so dognala, da se prvi nastavki cvetnega popja kažejo že v juniju in juliju. Iz tega sledi, da se začne razvijati cvetno popje zelo zgodaj. Razume se, da zavisi čas tvorbe cvetnega brstja od različnih sadnih plemen, sort, podnebja, vremenskih prilik itd. Tudi je dokazano, da nastajajo cvetne tvorbe le tedaj, če so v drevesnem soku v **pravem razmerju** snovi, ki jih proizvajajo listi pod vplivom sonca (predvsem ogljikovi vodani, n. pr. škrob in sladkor) z onimi mineralnimi hranilnimi snovmi (zlasti dušičnatimi), ki jih dobiva rastlina iz zemlje po koreninah. Ako prevladujejo dušičnate snovi, potem drevo ne nastavlja cvetnih brstov in spomladi ne cvete, ampak le močno raste v „les“.

Ako hočemo, da nam bo drevo dobro obrodilo vsako leto, moramo skrbeti, da bodo tako rudninske hranilne snovi kakor tudi one, ki se tvorijo pod vplivom sonca v listih,

v pravem razmerju, ker le takrat morejo ugodno vplivati na razvoj cvetnega brstja. Z drugimi besedami povedano: skrbeti moramo, da bo pravilno ravnotežje med snovmi v drevesu in hranilnimi snovmi, ki jih rastlina sprejema iz zemlje. Vsi dobro vemo, da tista drevesa, ki jih zalivamo z gnojnico, oziroma, ki rastejo v izredno močni zemlji, ženejo sicer močno v les, a nič ne cveto. Zakaj ne? Zato, ker so ogljikovi vodani z dušičnatimi snovmi v nepravem razmerju, da bi mogli tvoriti cvetno brstje.

Imamo pa drevesa, ki v „les“ ne poganjajo, zato pa vsako leto zelo bogato cvetó. V jeseni so obložena s sadjem, ki pa je navadno zelo drobno in slabo razvito. Ker sadje po navadi tudi pravočasno ne dozori, je za trg malovredno. Po vsaki dobri sadni letini se takšna slabo hranjena drevesa močno izčrpajo in oslabé. Zato ni pričakovati, da bi moglo drevo obroditi tudi nastopno leto, saj ne more istočasno hraniti plodov in tvoriti cvetnega popja za prihodnje leto zaradi pomanjkanja hranilnih snovi, bodisi mineralnih, ki jih dobiva drevo iz zemlje, ali pa snovi, ki se tvorijo v listih pod vplivom sonca.

Kako naj sadjar prepreči te škodljive pojave?

1. **Z gnojenjem.** Drevo, ki nima dovolj redilnih snovi v zemlji, tudi ne odžene novih lesnih poganjkov. To nam jasno dokazuje, da je zemlja izčrpana. Sadnemu drevju moramo **redno in popolno gnojiti**, zlasti po izredno dobrih letinah in sicer **z dušikom** (gnojnico), **kalijem in fosforom** **kislino**. Enostransko gnojenje, n. pr. s samim dušikom, pospešuje zlasti pri mladem drevju rast lesa, nikakor pa nastavka cvetnega popja. Z gnojnico smemo pognojiti drevju, ki je ravno odcvetelo ter bogato nastavilo plodove. Ako bi pa drevesu gnojili pozneje, bi se plodovi sicer dobro razvijali, a istočasno preprečevali tvorbo cvetnega brstja za prihodnje leto. In to zato, ker bi s tem podrli pravo razmerje ogljikovih vodonov in dušika, ki edino more vplivati na tvorbo cvetnega popja.

2. **S pravilnim oskrbovanjem drevesne krone.** Pri pregostem vejevju morejo pretvarjati po koreninah

vsrkanke rudninske snovi v prave redilne snovi prvenstveno le oni listi, na katere vpliva sončna svetloba. Pri neoskrbovanih drevesnih kronah nikakor ne zadostuje množina zbranih snovi za tvorbo novega cvetnega brstja. Z razredčenjem in čiščenjem pregostih vej, ki se med seboj zasenčujejo in ovirajo v rasti, omogočimo, da posijejo sončni žarki tudi v notranjost krone ter na ta način **asimilirajo** ali **prisvajajo** več ogljikovih vodonov (škroba in sladkorja) ter s tem pospešujejo tvorbo cvetnega brstja. V pregostem vejevju se poleg tega razmnožujejo še razni škodljivci. Iz istega vzroka je tudi odsvetovati pregosto saditi sadno drevje.

3. **Škropljenje.** Ker razni mrčes in glivičaste bolezni uničujejo liste, da ne morejo več prisvajati redilnih snovi iz zemlje in zraka, je nujno potrebno, da sadno drevje **redno in smotrno škroplimo**, ker istočasno uničimo različne škodljivce in bolezni. S poletnim in zimskim škropljenjem dosežemo lepe uspehe in **redno rodovitnost**.

Kdor bo negoval sadno drevje, kot je zgoraj navedeno, je lahko prepričan, da se ne bo trudil zastonj. Redno vsako leto bo imel obilnejši in kakovostno boljši pridelek. Za sadje bo prejel več, kot če bi mu drevo obrodilo še tako bogato vsako drugo leto. Saj je sadje v izredno bogatih letinah navadno bolj drobno in na trgu zelo poceni. Kdor bo tedaj **redno gnojil**, bo tudi **redno obiral**. Ne preostane nam tedaj nič drugega, kot da se otresemo vseh predsodkov ter **redno in popolno** gnojimo sadnemu drevju.

Krvava uš.

Ing. Sorec Egon.

Krvava uš je eden največjih škodljivcev jablan. Domnevajo, da je bila v 18. stoletju prinesena iz Amerike. Danes je uš skoro povsod dobro poznana. Ime krvava uš ima zato, ker se pocedi iz nje rdeča, krvi podobna tekočina, ako jo zdrobimo.

Zlasti v maju vidimo na jablanah belo, volni podobno tvarino, ki jo nosi vsaka uš, da se brani pred mokroto in sovražniki. Krvava uš napada osobito jablane, visokodebelnate in pritlične — vsake starosti, in sicer one dele, ki imajo nežno tanko lubad, posebno rade pa zajedajo razne rane, ki se komaj celijo. Pri pritličnem drevju pa jo dobimo tudi na koreninah. Krvavo uš

najdemo vedno v večjih ali manjših množinah, v kupčkih ali vrstah po drevju. Ako pogledamo v tako naselbino malo natančneje, najdemo v njej tri različno velike in raznobarvne uši. Dorasle samice so največje, nedorasle pa so manjše, a vse brez kril. Vsaka čepi mirno na mestu in drži svoj rilček zaboden v nežno kožo. Ker srka z rilčkom sokove, odteza rastlinskim delom potrebno hrano. Zaradi tega poškodovanja nastanejo grčasti, raku podobni obrunki in brazgotine po vseh delih drevesa, ki so napadeni od krvave uši.

Samice imajo lastnost, da rodijo, ko so odrasle, brez oploditve žive mladiče, zopet samice z istimi lastnostmi. Vsaka samica izleže 30—40 mladih samic, ki hitro rastejo. Ko so odrasle, zopet na isti način skrbe za razmnoževanje. Ako pomislimo, da izleže samica 40 živih mladih, ki začno takoj s svojim uničevalnim delom in da se to zgodi 8—10-krat na leto, si moremo predstavljati, na kakšno množino naraste rod, ki izhaja iz ene same prvotne matere. Koncem poletja, dostikrat tudi že meseca julija, pa se pokažejo uši-samice, ki imajo po štiri bela krila. Te sedijo z drugimi brezkrilnimi samicami skupaj, dokler se nekega le-nega dne ne vzdignejo v zrak in po-lete v vetru križem sveta, včasih tudi prav daleč. Kadar obvisi taka samica na kaki veji, izleže 3—6 mladičev. To so spolne živali, ki imajo nalogo, ohraniti plemo čez zimo — in sicer s pomočjo zimskega jajčeca. Samci so mnogo manjši in zelenkasti, samice nekoliko večje ter rume-ne. Spolne živali ne uživajo nobene hrane in tudi nimajo zato potrebnih organov. Po oploditvi samec pogine, samica pa izleže iz jajčeca zopet brezkrilato samico, ki izleže 30—40 mladih samic. In tako se začne zo-pet iznova razmnoževanje teh uši. Potomci nespolnega razmnoževanja v jeseni večinoma poginejo, nekaj mladih samic pa prezimi v razpokah in brazgotinah ter spomladi nadaljuje svoje pogubonosno delo.

Krvava uš je, dokler napada le tu pa tam kako vejico, manj nevarna. Ako pa pomislimo na njeno razmnoževanje, ki se vrši v geometričnih progresijah, moramo takoj v začetku, ko jo opazimo, pričeti z bojem proti njej. Ubranimo se te škodljivke, da pregledamo drevje in cepiče iz tu-jih krajev, da ne zatrosimo uši na ta način, da skrbimo za gladka in zdrava debela in veje, da uši nimajo zavetišč, da rane pravočasno za-mažemo, napadene poganjke pravo-

časno odstranimo in drevje z iz-datnim gnojem okrepimo. Krvava uš napada nekatere jabolčne vrste rajši, druge pa redkeje ali pa skoro nikoli. Rada napada: zlato parmeno, rumeni belfleur, vse kalvile, šam-panjsko reneto, Car Alexander in druge bolj fine vrste. Redko, ali sploh ne, napada: kanadko, grafen-štanjsko, rdečega stetinca, london-skega pepinga.

Krvavo uš zatiramo najuspešneje jeseni in pozimi! Živalce mečkamo z mehaničnimi sredstvi, ali jih mo-čimo s tekočino, ki raztapa volneno prevleko in obenem umori uš. Najbolje vršimo to delo z dobrim čopi-čem. Močno napadena drevesa zdravi-ti je zelo nehlvaležno delo in je najbolje, da jih posekamo in zažge-mo. Sredstva proti krvavi uši, ki so poceni in se lahko pripravijo doma, bi bila:

1. **Petrolejeva emulzija:** To sred-stvo temeljito pokončuje krvavo uš. Sestoji iz $\frac{1}{2}$ kg mazavega mila, raztopljenega v 1 l vrele vode. Do-damo $\frac{1}{2}$ kg petroleja ter vse prav dobro mešamo in to tako dolgo, da se na površju ne pokaže nobena oljna lisa. Vzamemo $\frac{3}{4}$ l mešanice ter vlijemo v 4 l vode, kar popol-noma zadostuje.

2. **Drevesni karbolinej:** 15—20% dendrin je tudi dobro in več let rab-ljivo sredstvo. Na 4—5 l vode za-dostuje 1 l dendrina. Za deblo in močnejše veje pa lahko rabimo 30% raztopino.

3. Navaden, močan lug je staro in uspešno sredstvo proti krvavi uši.

4. V poletju postrežemo s sledečo raztopino: 2 kg mazavega mila raz-topimo v 5 l vode. To raztopino vli-jemo v 1,50 kg tekočega izvlečka v posodo, v kateri je 95 l vode. Zraven prilijemo še 3 litre navadnega špi-rita. Razen teh sredstev so še dru-

ga mnogo dražja, uspeh je pa isti kot pri navedenih. Pri vseh pa je bolj odvisen od načina zatiranja ka-kor od sredstva samega, ki ga upo-rabljam.

Pomniti pri delu je, da pogine sa-mo tista uš, katera je s tekočino zmočena. Nedotaknjene uši se raz-množujejo dalje in v kratkem nado-mestijo izgubo.

Ceneni nakup sadja potom poštnih paketov.

Na prošnjo Kmetijske zbornice v Ljub-ljani je ministrstvo pošte uvedlo novo nižjo tarifo za poštno pakete s svežim sadjem. Namen te znižane tarife je, da se lahko nakupijo manjše količine cenejšega sadja naravnost od producenta in da se omogoči čim večja potrošnja sadja po vsej državi.

Za pakete s svežim sadjem se plača taksa pri teži do 6 kg — 5 din, od 6 do 9 kg — 8 din, od 9 do 12 kg — 10 din brez drugih taks. V težjih paketih od 12 kg, se sadje ne sme razpošiljati. Paketi smejo vsebovati le sveže domače sadje kakor češnje, jabolka, hruške, grozdje, marelice, breskve, češnje, višnje, kutine, sveže fige, limone in pomaranče ter kostanj, lešnike, mandelje in orehe v lupinah. Z eno sprem-nico se lahko odpošljejo trije paketi, če so od istega pošiljalca in naslovljeni na enega in istega sprejemnika. Te tarife veljajo od 1. maja do 15. decembra vsakega leta.

S tem je omogočeno, da si naročijo sad-je tudi revnejši sloji, posebno v krajih, kjer ni sadja.

Opozarjajo se pa vsi, ki si želijo naba-viti sveže sadje naravnost od producentov, da se poslužijo tega načina nakupa sadja.

Da bi bilo čim večje število interesen-tov deležnih te ugodnosti, naj bi naročila in prodajo sadja potom poštnih paketov, organizirale kmetijske, sadjarske in vinar-ske podružnice, ker so one najbolj za to poklicane.

Živnoreja.

Najpripravnejši čas telenja.

Ing. Bajec V.

Znano je dejstvo, da zavisi visoka mlečnost od več faktorjev. Vsi ti faktorji pa nam morajo biti znani, da bi dobili od naših krav čim več mleka. Ugotovili so, da zavisi letna in s tem tudi celotna količina mleka krave tudi od letnega časa, v katerem krava teli. Neko društvo za mlečno kontrolo v Nemčiji je ugotovi-lo, da dajo največ mleka one kra-ve, ki telijo od novembra do ja-nuarja.

Vsi vemo, da se po telitvi pove-čava količina mleka, dokler ne do-

seže viška. Nato začne padati in končno pred telenjem, preje ali po-zneje, popolnoma presuši. Če se to-rej krave telijo v teh zimskih mese-cih, dobimo od njih do pomladi ve-like količine mleka. Pomladi bi za-čela mlečnost padati. V tem času pa začnejo krave dobivati zeleno krmo. Zaradi te mlade, sočne krme se na-novo zbudi mlečnost in količina mle-ka ne pada. To se dogodi šele proti poletju zaradi staranja krme. Tako podaljšamo čas visoke mlečnosti, kar je seveda samo v korist.

Drugače je, če se vrši telenje pomladi ali poleti. Pri teh kravah začne padati mlečnost v jeseni. Tedaj pa ni primerne krme, ki bi dražila k visoki mlečnosti. Zelena krma, kolikor jo je še, je že ostarela in olesnela, vsebuje manj hranilnih snovi in mlečnost pada. Začne se tudi krmiti s suho krmo in tudi ta prehod deluje nepovoljno na mlečnost. Oni, ki imajo na razpolago krepka krmila, lahko regulirajo dovod hranilnih snovi. Za one pa, ki so odvisni samo od doma pridelane krme je bolj pravno zimsko telenje. **Torej na visoko mlečnost ne vpliva toliko čas telenja kot odgovarjajoča hrana v tem času.**

Za one kmete, ki gonijo živino na pašo, posebno na planine, je mnogo bolj pripravno zimsko telenje kot pomladansko ali poletno. Do paše teleta že toliko odrastejo, da gredo lahko na planine in jim ni treba ostajati doma v hlevu. Čist zrak, planinska paša in gibanje v prirodi, jih naredi zdrave, močne in odporne.

Tudi razne bolezni in smrtni primeri so pri v zimi rojenih teletih

bolj redke kot pri pomladanskih. Driska, vnetje popkovine itd. se mnogo raje pojavijo v toplih časih kot v hladnih.

Katere so prednosti pri pomladanskem telenju? Mnogi mislijo, da pridejo bolj poceni do večjih količin mleka, ker je v času največje mlečnosti na razpolago največ in najcenejše krme. Toda po tej največji mlečnosti moramo kmalu dodajati dražja krmila, če nočemo, da mlečnost kmalu jako pade. Te živali čisto dobijo pozimi prebogato krmo, ki ne odgovarja mlečnosti. Treba je izračunati stroške krme v primeru z mlečnostjo.

Edino mlekarne bi ne bile vesele, če bi vse krave telile pozimi, ker bi bilo v tem času manj mleka zaradi presušitve krav. One želijo, da je telenje razdeljeno sorazmerno v celem letu, da je vedno enaka količina mleka. % toľšče v mleku mladomolznih krav je nižji kot od staromolznih. Tako bi naenkrat vse mleko imelo nizek % toľšče. V tem primeru moramo dodajati beljakovinske hrane, da ohranimo čimdalj visoko mlečnost.

Silozna jama tipa „Moravia“.

Ing. Bajec Viktor.

V „Kmetovalcu“ štev. 9 je bila omenjena posebna vrsta siloznih jam, katere so na Češkem začeli graditi v velikem številu. Danes o tej jami nekaj več.

Pri običajnem načinu kisanja krme, kot je dosedaj tudi pri nas v navadi, se zelo rado pokvari mnogo krme. Glavni vzrok je zrak, katerega ne moremo popolnoma iztisniti iz jame. Jame so običajno pokrite z ilovico. Ko se pa začne krma posedati, pa skozi razpoke pokrova uhaja zrak v jamo. Glavni princip siloznih jam tipa „Moravia“ je v tem, da v jami ni zraka. Torej obratno kot v običajnih jamah. In zato so boljše.

Rastlinska masa, ki jo nadevamo v jame, je najprvo podvržena mlečno kislinskemu vrenju. Bakterije, ki povzročajo to vrenje, se nahajajo v ogromnih količinah na zelenih rastlinah. To vrenje se lahko vrši v prisotnosti zraka ali brez njega. Velika prednost mlečno kislinskih bakterij je ravno v tem, da lahko delujejo tudi brez zraka. Mlečna kislina je ona bitna snov v silaži, ki čuva krmo, jo konservira in čuva pred gnilobo, plesnobo itd. Če se stvari mnogo mlečne kisline, se krma ne bo pokvarila, dokler jo je za-

dosti. So pa še razni drugi mikroorganizmi, ki razkrajajo tudi mlečno kislino, in sicer v očetno kislino. Tedaj pa nastopijo še drugi mikroorganizmi, ki začnejo tvoriti masleno kislino. Krma začne gniti in se pokvari. Vsi ti škodljivi mikroorganizmi pa rabijo za svoj razvoj zrak, oziroma kisik iz zraka. Torej, če ne bo v jami zraka, se ne bodo mogli razvijati in ne bodo mogli pokvariti krme. In to važno biološko lastnost mikroorganizmov so uporabili za praktično kisanje krme. Ker se pri mlečnem kislinskem vrenju tvori tudi ogljikov dvokis, tudi ta preprečuje uhajanje zraka v jamo. Tako nastane kombinirano konserviranje z mlečno kislino in ogljikovim dvokisom. Ker je ogljikov dvokis težji od zraka, pada na dno in začne izpodrivati zrak iz jame. Ogljikov dvokis pa deluje tudi strupeno na škodljive mikroorganizme.

Kot razvidno iz skice, gradijo te jame v obliki predalov, kar ima več prednosti (gl. „Kmetovalec“ št. 9). Jame gradijo na prostem ali pod streho. Bolje je pod streho, ker so manj podvržene vplivom atmosferilij in se manj poškodujejo. Običajno jih zidajo v zemljo, ker so v zemlji manjše spremembe toplote

kot so nad zemljo. Najbolje je, da sega jama nad zemeljsko površino 20–25 cm, da ne more deževnica uhajati v jamo. V dno jame ni treba delati drenaže za iztok prevelike količine nastale tekočine ali pa nametati raznih snovi (pleve!), ki bi tekočino vpile. V teh jamah se ne nabira tekočina, če se kisanje pravilno izvrši. Oblika jam je četvero-kotna, za notranje robove pa je bolje, da so zaokroženi. Material je beton kot za običajne silozne jame. Posebno močno pa moramo napraviti vrhove predalov, da se ne drobijo in ne morejo poškodovati pri polnitvi ali izpraznitvi. S cementom moramo mešati dober presejan pesek. Kanal, v katerega se vlaga pokrov, mora biti popolnoma vodoraven, da se dobro prilega in da stoji tekočina v njem povsod enakomerno visoko. Če ni tekočina v celem kanalu enakomerno visoka, lahko zrak uhaja v jamo. Pri veličini kanala se mora vzeti v obzir raztezanje železa, kar se dogodi poleti, če jama ni pod streho.

Pokrov je iz železa in ta ne propušta zraka. Mora se dobro prilegati v odgovarjajoči kanal. V srednjih vrhlih so narejeni posebni kanali za odtekanje deževnice, če ni strehe nad jamo. Material mora biti dober, da se pokrov ne skrivi.

Tekočina v kanalu, v katerega sega rob pokrova in ki preprečuje vstop zraka v jamo, je lahko voda ali kakšna druga tekočina. Voda pa prehitro izhlapi in jo je treba vedno nanovo nalivati. Pozimi pa zmrzne. Zato je bolje kakšno olje, ki ne izhlapeva in ne zmrzne pozimi.

Veličina predala. V glavnem gradijo 3 tipe teh jam. Tip I. dolžina $\times$ širina, merjena po sredini kanala, je 211×161 cm. Globina je lahko poljubna. Običajno je 3 m. Kubatura take jame je 9 m^3 . Te veličine pridejo v poštev za male kmete.

Tip II. Dolžina $\times$ širina je 332×201 cm. Pri globini 3 m je kubatura 14 m^3 , pri globini 3.5 m pa 20 m^3 . Ta tip je za srednje velika posestva.

Tip III. Dolžina $\times$ širina je 422×322 cm. Pri globini 3 m je kubatura 36 m^3 , pri globini 4 m ja 48 m^3 , pri 5 m je 60 m^3 . To je primerno za veleposestva.

Predale lahko različno postavimo, kakor nam je najbolj praktično, kar zavisí od prostora, ki ga imamo na razpolago. Prednost gradnje jame v obliki predalov je tudi v naslednjem. Krmo iz enega predala moramo pokrmiti v času 4–5, največ 6 tednov. Ko je en predal odprt, so

drugi zaprti in krma v njih se ne pokvari. Zrak ima dostop k manjši površini. Majhen predal rabi manjši pokrov in ga laže pokrivalo in odkrivamo. Laže ga gradimo v zemljo in s tem dosežemo prirodno izolacijo. V različne predale lahko namečemo različno krmo.

Primer za veličino in število predalov. Za 5 glav živine, pri krmljenju 20 kg silaže na dan, rabimo na dan 1 q silaže. Za 180 dni rabimo 180 q silaže. Ta rabi prostora, če računamo, da tehta 1 m³ silaže 6 q, 30 m³. To kubaturo dosežemo s 4 predali, katerih globina je 2.70 m. Kubatura 1 predala je 8 m³, kubatura 4 predalov je 32 m³.

V jamo lahko stlačimo vse, kar je zeleno. Seveda je tudi pri tem načinu treba vzeti v obzir dejstvo, da se tvori mlečna kislina samo iz sladkorja. Zato mora tudi tu biti dosti rastlin, ki vsebujejo ogljikove hidrate. Krmo razrežemo, da jo lahko bolje stlačimo. S tem bolj izkoristimo prostor in v eno jamo spravimo več krme. Predal napolnimo v 1 dnevu. Če ga ne napolnimo v enem dnevu, ampak je presledek 2—3 dni, predal pokrijemo, da ne uhaja v predal zrak in eventualno dež. Pokrov poveznemo, ne nalijemo pa tekočine v kanal. Ko je jama polna, jo pokrijemo, a zopet brez tekočine. Po 2—3 dneh jo odkrijemo in predal nadopolnimo, ker se v tem času krma sesede. To ni potrebno, ampak je ekonomično, da je predal poln.

Najbolje je vlagati rastline, ko so v najlepšem razvoju. Tedaj dobimo mnogo krme in bogate hranilnih snovi. Taka krma se močno sesede

in jo lahko tlačimo, da jo gre mnogo v jamo. Lahko se kisa tudi mlada ali stara. Priporočajo, da ni preveč mokra, da se v jami ne nabere preveč tekočine. Gnilo in pokvarjeno krmo ne vlagati, ker taka tudi ostane. Ne poveča se pa gniloba.

Kanal za pokrov moramo dobro očistiti, da se lepo prileže. Nato nalijemo vode ali olje. Kanal napolni $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ višine.

Prednost tega načina kisanja je tudi v tem, da ni treba popravljati pokrova in mazati razpok kot pri običajnem načinu kisanja v jamah. Gornji del krme se ne onesnaži s pokrovom. Ni treba meriti toplote v jami. Vložimo krmo naenkrat ali večkrat. Če je dovoljna toplota v jami, začnejo že po nekaj dneh delovati mlečnokislinske bakterije, ki tvorijo mlečno kislino in ogljikov dvokis. Ta se prične nabirati na dnu in izpodriva zrak iz jame. To se opazi, ko začne žuboreti tekočina v kanalu. To povzroča zrak, ki uhaja iz jame. Če je jama na prostem, brez strehe, se jo pozimi pokrije, da ne zmrzne gornji sloj krme. Najbolje je s slamo. Kanal pokrijemo posebno, da ne odstranimo tekočine.

Ko začnemo krmiti s silažo, moramo biti previdni pri odpiranju. V jami je namreč mnogo ogljikovega dvokisa in se lahko zadušimo. Zato pustimo jamo nekoliko ur odprto, da se zadosti razredči z zrakom.

Za posameznike bi bili pokrovi prilično dragi. Če bi delali v serijah, bi se pocenili za okrog 30% in bi jih laže nabavili.

ramo zato pazljivo in oprezno. Meri se pri živalih tako, da vtaknemo toplomer v zadnji del debelega črevesa (ritnik). Da laže vtaknemo toplomer, ga namažemo z oljem ali z milnico. Kadar vtikamo, moramo to počasi delati, ker se žival brani in stiska črevo. Ako bi torej s silo porinili v črevo toplomer, lahko črevo prederemo in žival pogine. Zato le prav polahko porivamo in obenem toplomer vrtimo. Ako delamo tako počasi, žival naenkrat neha stiskati in toplomer gre z lahkoto dalje. V črevo ga porinemo toliko, da ostane zunaj gornji del, ki ga potem držimo s prsti. V črevesu ostane toplomer približno 5—10 minut. Ko je ta že zadosti dolgo v črevesu, ga potegnemo ven. Če je umazan od blata, ga oprezno obrišemo s krpo in prečitamo z lestvice toplomera toploto. Če torej vidimo, da je toplota povečana, vemo, da je žival bolna in da jo bo treba takoj začeti zdraviti, kajti, čimprej se začne zdraviti, tim večja je verjetnost, da se žival pozdravi, tem manjši so stroški zdravljenja in tem preje bo žival sposobna za delo.

Da se izognemo nevarnosti poškodb od strani živali oz., da nam je omogočeno pripraviti žival, da miruje, postopamo pri posameznih živalih na sledeč način: Konju dvigne nekdo prednjo nogo in sicer tisto, na kateri strani bomo mi stali. Če delamo z desno roko, stojimo na levi strani ob zadnjih nogah, zato moramo dvigniti levo sprednjo nogo. S tem preprečimo, da bi konj udaril. Govedo rado skače na levo in desno, že kadar ji privzdignemo rep. Zaradi tega se postavi nekdo na levo stran goveda pri plečetu, z desnim palcem in kazalcem ga prime za nosnice, z levo roko pa za rep. Na ta enostaven način se govedo ne more več izmikati. Prašiče, ki so bolni in navadno ležijo, ni treba držati; pa tudi, če stojijo, se mnogo ne zmikajo tako, da ga eden lahko pritise v kot ali steno.

Ko tako izmerimo toploto, treba toplomer umiti, če je kužna bolezen, ga tudi razkužimo v raztopini, kot je lysolova raztopina ali druge, obrišemo in dobro stresemo, da pade živo srebro pod 36°. Radi sigurnosti moramo vseeno vedno, preden začnemo meriti, pogledati, če je toplomer stresen, sicer se nam lahko zgodi, da kaže toplomer visoko vročino, čeprav je žival zdrava, ker nam kaže toploto od zadnjega merjenja. Toplomer je namreč maksimalen. To se pravi, da gre živo srebro navzgor in ostane pri višji toploti, tako

Merjenje telesne toplote pri živalih.

Veterinar Dolenc M.

Telesna toplota je kazalo o stanju telesa in o pojavu kakšne bolezni v njem. Zato tudi vidimo, da vsak veterinar in ravno tako zdravnik, ko pride k bolniku, najprej izmeri s toplomerom telesno toploto. Toplomeri so vsi enaki po svojem bistvu, različni so pa po obliki zaradi svrhe za katero ga rabimo. Iste vrste toplomer pa lahko uporabimo za ljudi in vse vrste živali.

Če hočemo vedeti, kdaj je toplota povišana, moramo najprej vedeti, kdaj je toplota normalna. Spodnja tabela nam kaže normalno toploto pri raznih vrstah živali.

konj	37°5' C—38°0' C
žrebe	37°5' C—38°5' C
krava	37°5' C—39°5' C
tele	39°0' C—40°0' C

govedo	38°0' C—39°5' C
ovce, koze	38°5' C—40°0' C
svinje	38°0' C—40°0' C
prašički do	
3 mesecev	39°5' C—40°0' C
psi	37°5' C—39°0' C
mačke	38°0' C—39°0' C

Kot je iz tabele razvidno, je pri različnih vrstah živali telesna toplota različna. To moramo imeti dobro v vidu, saj je 40° C pri majhnih prašičkih normalen pojav, medtem ko je za konje že visoko prekonormalen. Tudi pri istih živalih je razlika in imajo mlade živali višjo toploto kot starejše. Toploto treba znati meriti, da se ne zgodi nesreča, bodisi da žival udari človeka, ali da se žival poškoduje, ali se toplomer razbije, kar je tudi škoda. Meriti mo-

da ga šele s tresenjem spravimo nazaj.

Merjenje toplote je enostavno in potrebno, ker se brez tega lahko prevarimo. Večkrat, kadar sem bil poklican k bolnim prašičem, so mi posestniki zatrjevali, da nimajo vročine, ker imajo mrzla ušesa. Ko sem pa izmeril toploto, sem včasih ugotovil 42° C, kar je bil eden najbolj jasnih znakov za rdečico. V takih primerih se večkrat zgodi, posebno če prašič ni rdeč, da ljudje mislijo, da je prašič samo zaprt ali pa da mu je hrana škodovala in zato predolgo čakajo, tako da ni več pomoči.

Ako bi v tem primeru izmerili toploto, ki bi kazala 41.5° C ali 42° C, bi lahko skoraj s sigurnostjo sumili na rdečico in bi pravočasno poklicali veterinarja, ki bi žival zdravilno cepil in skoro 100% sigurno rešil. Ostale prašiče bi pa zaščitno cepil, da se ne bi bolezen dalje širila.

Toplomer je vsakemu gospodarju in gospodinjki potreben in ne bi smelo biti hiše brez njega, saj ga vedno rabimo ali pri ljudeh ali pri živalih, ker je za oboje lahko isti. Tudi nabavna cena od 12 din je taka, da si ga lahko vsakdo kupi.

terege bi sicer v izgubo čebelarja raztresle po dnu panja i. dr. Ti prazni sati varujejo torej čebelarja pred nepotrebno izgubo v čebel. gospodarstvu.

Cela vrsta okolnosti nam daje pravico za to trditev, še več, trditi smemo, da tak prazen sat celo **pospešuje** izločanje voska pri čebeli. Na to važno vprašanje nam znanstveno dosledno odgovarja Rus-Muzalevskij, ki je v Inštitutu za čebelarstvo v Rusiji delal posebne poskuse.

Dne 15. maja 1920 je dvajset čebel. družin razdelil na dve skupini. V vsaki od teh dveh je bilo po deset panjev. Vsaka družina prve skupine je še istega dne dobila po en prazen sat tik satja z zalego. Družine druge skupine pa so dobile vsaka po tri prazne sate. Z vsemi dvajsetimi družinami so potem enako ravnali. Zbirali so skrbno vosek, ki so ga čebele zgradile v prazne sate in ga vsakih 8—10 dni za vsako družino posebej tehtali. Mislili so takole: Če je prazen sat v panju brez pomena, potem bosta obe skupini panjev izločili enako količino voska, če pa prazni sati stopnjujejo izločanje voska, potem bo dala druga skupina panjev (vsak panj druge skup. je imel po tri prazne sate!) več voska. Rezultati teh raziskavanj so nakazani v tabeli.

Čebelarstvo.

Kako je mogoče povečati pridelek voska?

Mihelič Stane.

Večina današnjih naprednih čebelarjev misli samo na to, kako bi pridelali čim več medu. Zato se pridobivanje voska od leta do leta bolj krči in nič čudnega ni, če mora naša država vsako leto uvažati ogromne količine voska iz drugih držav. Kakšna škoda je to za narodno gospodarstvo, je jasno vsakemu. Marsikdo bo rekel, da je ta pojav nujna posledica čebelarjenja na med in naprednega čebelarstva sploh. Vendar pa temu ni tako. Raziskavanja Rusa Muzalevskega i. dr. nam kažejo, da je kljub modernizaciji čebelarstva mogoče pridobivati mnogo več voska, kot pa ga v resnici pridobivamo, in da to ni v škodo niti razvoju čebelnih družin niti množini pridelka medu.

Vosek pridobivamo posredno iz čebeljega satja. To dejstvo je važno. Največjo možno količino voska pridelamo torej lahko samo tedaj, če imajo čebele vse možnosti, da ga izločajo in stavijo satovje, t. j. če do kraja in ekonomsko izkoristimo njihovo težnjo po izločanju voska. To pa lahko storimo le na ta način, če damo čebelam prostor, da lahko grade satje. V splošnem so napredni čebelarji nasprotni temu, da bi čebele gradile preveč satja, misleč, da je to v škodo pridelku medu. Zato, čim so preskrbljeni z zadostno množino satja, odvzemajo čebelam možnost, da bi koristno izločale vosek. Zato jim dodajajo ponavadi že izdelane sate ali pa satnice. Posledice: Čebelar je ob vosek, ki bi ga pri drugačnih okoliščinah lahko pridelal, kajti čebele v tem primeru ali ne izločajo voska ali pa ga raztrosijo po dnu panja in drugod.

Kot odgovor na tako postopanje so prav v Rusiji v zadnjem času začeli z veliko propagando za dodajanje praznih satnikov čebelam.

Zamisel je povsem priprosta. V vsakem panju mora biti vedno še nekaj prostora, kjer čebele lahko grade satje, torej po en ali dva prazna satnika. Ko čebele v njem dograde sat, ga je treba izrezati. Prazen sat v panju služi torej zato, da čebele v njem grade satje, kadar je v njih težnja po izločanju voska, ka-

Štev. skupine	Sestava skupine	Vosek v gramih			
		24. maja	2. junija	11. junija	Skupaj
1	10 družin z enim praznim satnikom	575	611	464	1650
2	10 družin s tremi praznimi satniki	816	782	828	2426
	Razlika v korist družin s po 3. praznimi sat.	241	171	364	776
	Razlika v odstotkih	42	28	78	47

Številke nam kažejo, da je 2. skupina dala povprečno 47% več voska kot 1. skupina. Da pa bi ne bilo nobenih dvomov, so poskus ponovili tudi tako, da so prvi skupini dodali po tri prazne sate, drugi pa le po enega. Razlika v korist prve skupine je bila sedaj še večja, kot prejšnja razlika v korist druge skupine. Dosegla je višino 86%.

S tem so dokazali, da moč družine pri produkciji voska ne igra nobene vloge, marveč samo veličina prostora, kjer čebele lahko grade satje. Prazen prostor torej draži čebele in s tem povečava delavnost čebeljih žlez, ki izločajo vosek. Slednjič je raziskovalec Muzalev-

skij ugotovil, da ni bilo nobene razlike v pridelku medu med prvo in drugo skupino in prav tako tudi ne v razvoju. To je razumljivo, če pomislimo, da se ne vrši izločanje voska na škodo čebel, ampak le na račun večje ali manjše delavnosti žlez, ki izločajo vosek.

Iz vsega tega jasno vidimo, kako more čebelar na doslej nepoznan način brez škode za medeni pridelek povečati proizvodnjo voska.

Drugič bomo skušali opisati, kako je mogoče te skušnje praktično izkoristiti tudi v našem naprednem čebelarstvu, kar bo gotovo tudi nar. gospodarstvu v korist.

Gozdarstvo.**Kako sejemo seme tise.**

Fr. Pleško.

Seme od tise je zrno v velikosti male leče, ki je v svežem zrelem stanju obdano z robom živo-rdečega mesa, tako da izgleda kot zenica očesa obdana z rdečo roženico. Seme kali šele v naslednjem letu; če je vsajeno jeseni sveže, kali dostikrat že v prihodnji pomladi. Ako je pa vsajeno spomladi, kali normalno šele po enem do poldrugem letu, t. j. seme počiva eno do poldruge leto, dostikrat pa skali šele po treh do štirih letih.

Tisa spada med drevesa, ki prenesajo v naravi zmerno zasenčenje po drugih vrstah dreves ne da bi radi tega trpela rast, ki je itak zelo počasna. Tisa doseže starost do 500 let.

Seme rabi za kalitev in uspevanje mlade rastline toploto, vlago in zračna tla. Paziti je treba, da pride seme v mineralna tla, t. j. živo zemljo, ne pa v mah, listje ali igle. Seme ne sme biti v zemlji izpostavljeno poškodbam po tičih, miših, vetru in izpranju (odplavljenju) po vodi.

Najbolje storimo, če posejemo seme že sedaj — čimprej — v gozdu na teže dostopnem mestu na ta način, da ranimo tla s peto čevlja ali motiko, tako da pride seme do pol cm v živo prst. Nato zemljo zmerno pritismo. Priporočljivo ga je sejati v malih skupinah v zmerno po drevesih zasenčenih legah, zlasti če nameravamo vzgajati drevesa. Če pa nameravamo oddajati sadike, ga vsejemo lahko na enem ali več zmerno zasenčenih mestih, toda ne žarasilih s travo, praprotjo, vresjem, ker se mlada rastlina ne bi mogla razviti in bi jo jeseni trava in dr. pokrila in pritislila s snegom ob tla. Lahko tudi vzgajamo tiso v gozdnem vrtu, seveda moramo paziti na plevel in okoliščino, da tisa kali dostikrat šele po 3 do 4 letih. Najpriprostejši, seveda tudi manj uspešen način razmnoževanja bi bil pa ta, da mesta, koder je od drevesa padlo na tla seme, zmerno pohodimo, s čimer pritismo seme do živih tal.

Zanimanje za razmnožitev tise je zelo hvalevredno, saj to lepo, redko in zanimivo drevo izginja iz naših

gozdov. Debelejša drevesa so prava redkost, dočim so še pred dobro 100 leti v škofjeloških hribih delali iz debel vinske pipe, iz vejevja in vr-

hov pa še žgali oglje. Pripominjamo pa, da vsebujejo igle tise za živino občuten strup; baje dobivajo krave po vživanju krvavo mleko.

Zadruharstvo.**Ogrska zemlja in zadružništvo.**

Ivan Nemec.

Ogrsko kmetijstvo ima svojo posebnost, kakor je tudi posebno ljudstvo, ki še v današnjih razmerah prenaša gospodstvo grofov. Vsi ti velikaši se še danes z vsemi silami zoperstavljajo izvedbi agrarne reforme, ker bi pač s tem prenehala tudi njihova oblast, modra kri, žlahtni naslovi in kar je glavno — brezskrbno življenje. Zadnje čase sicer večkrat slišimo, da se bo tudi v tej deželi spremenila zemljiška posest, toda le za nekaj stotisoč katastralnih juter (oralov), vse drugo pa bi še ostalo pri starem. Zelo čudno zveni za današnjo dobo, ko se vendar skoraj več ne najde dežele s podobnim zemljiškim razmerjem, da še na Ogrskem ni prodrlo razumevanje za tištega človeka, ki zemljo z lastnimi rokami obdeluje.

Po podatkih g. von Karl Schnadla jr., ki jih je podal na mednarodnem kongresu za agrarni kredit v Rimu. živi na Madžarskem 55% prebivalcev izključno od kmetijstva, dobršen del pa je najemnikov; dve tretjini izvoza tvorijo surovine, prihajajoče iz kmetijstva. Vsa dežela meri 16,171.416 k. j. (oralov) ali 9,307.098 hektarov obdelovalne zemlje, ki se deli v: 60.1% njiv, 1.2% vrtov, 7.2% travnikov, 2.3% vinogradov, 10.7% pašnikov, 11.8% gozdov, 0.3% polja za trsko in 6.4% zemlje, ki ni podvržena davku.

Obdelovalna zemlja je zelo nepravilno razdeljena kakor jo prikazuje sledeča tabela. Od 16,171.416 oralov zemlje odpade na male posestnike 7,544.314 oralov zemlje, vse drugo imajo veleposestniki, to je okroglo 10,000.000 oralov.

Od gornje zemlje je pod zakupom 2,798.477 oralov, kar število malih ljudi ali nemaničev zopet pomnožuje.

Na tej nepravilni razdelitvi zemlje se je tudi pričelo razvijati ogrsko zadružništvo. Na vseh ogromnih posestvih so obstojale in še danes obstojajo t. zv. puzste, kjer so uslužbeni stalni delavci ali kolonisti, ki prejemajo plačilo deloma v naturi, deloma v denarju. Stotisoči teh ljudi so občutili potrebo, da si svoje potrebe, zlasti kolonialno blago, tekstilije in drobnarije, nabavijo potom konsumnih zadrug, da odstranijo razne izkoriščevalce in mešetarje in da se vsaj po eni strani rešijo parazitov. Konsumno zadružništvo se je zelo močno razmahnilo in je koncem leta 1937. štelo 1486 zadrug, ki so imele 640.000 članov. Sčasoma so te konsumne zadruge pričele kupovati od svojih članov drobne kmetijske produkte kot: jajca, perutnino in med, kar je pomen zadrug v veliki meri povečalo. Pri tem je treba opozoriti na dejstvo, da so po večini te puzste daleč od prometnih krajev in je vse njihovo trgovanje navezano na konsumno zadrugo. Z delom zavzet kolonist niti nima časa iti kupovat svojih potreb kam daleč, ker ob prostem času kaj rad raztegne svoje izdelane ude v kakšno vrbovo senco. Ker dobivajo kolonisti dobršen del plače v naturi, redijo za svoje potrebe in prodajo perutnino; zelo je razvito tudi čebelarstvo. Vse te produkte kolonistov spravlja danes po večini v promet konsumna zadruga.

Poleg konsumnega zadružništva pa se je razvilo kreditno zadruž-

Veleposestniška tabela prikazuje sledeče stanje:

13.150 posestnikov od	50—	100	oralov ima	892.764 oralov zemlje
5.660	"	100—	200	779.312
2.080	"	200—	300	502.850
1.790	"	300—	500	685.180
1.435	"	500—	1.000	996.414
647	"	1.000—	2.000	897.772
371	"	2.000—	5.000	1,108.719
127	"	5.000—	10.000	879.352
51	"	10.000—	20.000	724.543
28	"	20.000—	50.000	898.887
4	"	čez	50.000	261.307

ništvo, ki so ga v prvi vrsti ustvarili mali posestniki. S temi kreditnimi zadrugami, ki jih je okrog 1007 s 430.000 člani, si je pomagal mali kmet in pretrpel težke borbe s svojimi velikoposestniškimi sosedi. Veleposest je imela prednost v modernejši obdelavi zemlje in pridelavi produktov, zato so morali mali posestniki večkrat bojevati res trdo borbo za svoj obstanek. Iz teh razlogov je nastala tudi stranka malih kmetov, ki jo še danes vodi Tibor Eckhardt. V kreditnih zadrugah je včlanjeno 72,80% malih kmetov, 9,96% obrtnikov, 4,07% trgovcev, 6,17% šolancev, 7% drugih. Vse kreditno združništvo je zlasti v zadnjem času podeljevalo samo kratkoročne kredite. To pa radi denarne krize.

Najnovejša je mlekarsko združništvo. Tudi to sloni v prvi vrsti na organizaciji malih kmetov in tistih posestnikov, ki imajo do 100 orlov zemlje. Mlekarska centralna organizacija je bila osnovana leta 1922. in je leta 1937. štela 850 mlekarških zadrug.

Vse združništvo pa je povezano v veliki združni centrali „Hangy“ (handži) (handža pomeni čebelo), ki je izdelala sistematičen načrt za nadaljnje združno delo, izvršila pa je tudi temeljito reorganizacijo obstoječega združnega dela. Hangya je

tudi ustanovila posebno združno organizacijo, ki preskrbuje v prvi vrsti konsumne zadruge z industrijskimi produkti.

V splošnem je na združnem polju bilo veliko ustvarjenega pri naši sosedu, združni borci pa so morali voditi še hujšo borbo, kot smo jo vodili pri nas. Strašen moloh — veleposest — je vedno pretil malega človeka uničiti in ga oviral v vseh stremljenjih mogočne združne misli. Če razmišljamo o preteklosti in se ozremo na naše delo, moramo tudi mi skleniti, da bodočnost ne sme hoditi po krivih stezah. V prvi vrsti pa moramo glasno zaklicati: zemlja naj gre človeku, ki jo res obdeluje; zemlja naj pomaga vsem ljudem k boljšemu življenju. Kjer zemlja ne uživa ljubezni človeka, temveč samo preklinjanje in sovraštvo, tam ni tal za pravo združno misel, ker je združno delo vedno izpostavljeno izkoriščevalcem in sovražnikom; tam je največja misel večinoma ponižna dekla. Dobro premislimo posestne razmere na Madžarskem, pogledjmo tudi bežno sliko združništva in vse skupaj primerjajmo z našim domačim, pa se bomo marsikaj naučili. Pri tem pregledovanju pa naj prodira združna misel vedno globlje v srce, kjer edino mora sloneti — pa bo kmalu izginilo siromaštvo iz naše sredine.

Kako izvedemo zavarovanje živine?

Dolfe Schauer,

(Nadaljevanje.)

Ta način pobiranja odškodninskih prispevkov, to je pobiranje prispevkov potem, ko je dejansko škoda nastala in že vemo, koliko mora povrniti zadruga s poginom živine oškodovanim združnikom, je — kot rečeno — najbolj smiseln in enostaven ter tudi najbolj **zadružen**, krije pa v sebi nekatere prav neprijetne hibe, ki utegnejo onemogočiti redno delovanje zadruge in jo celo upropasti.

Združniku, ki je živina poginila, je le tedaj res pomagano, ako mu zadruga **takoj** (seveda, mišljeno je takoj po izvršenih formalitetah, ki jih predpisujejo pravila oz. pravilnik, t. j. ogledu, ugotovitvi vzroka pogina, predložitvi računa za prodano meso in kožo itd.) izplača zavarovalnino, saj mora običajno takoj nadomestiti poginjeno žival z naku-

pom nove, zato pa rabi denar. Zadruga pa pri tem načinu pobiranja denarja nima zbranega, marveč mora najprej izračunati, kakšen prispevek odpade na posameznega združnika — kar sicer ni bog ve kako zamudno delo — in nato te prispevke tudi dejansko izterjati. Izterjava sama je pa običajno bolj zamudna, ker se združniki ali ne morejo, včasih pa tudi nočejo takoj odzvati pozivu zadruge k plačilu. Običajno poteče precej časa, predno je potrebna vsota zbrana. Pri premali združni zavesti članstva in event. nediscipliniranosti pa se lahko zgodi, da se združniki celo branijo plačati, kar se tem rajši zgodi ob koncu seziye, ko je verjetnost nesreče v hlevu pri njih najmanjša. Pogosto so potrebni prav neprijetni energični ukrepi združne uprave, da se doseže od

vseh združnikov to, kar se je vsak ob pristopu v zadrugo zavezal prostovoljno in v redu izpolnjevati. Naravno je, da se skuša ta nedostatek odpraviti, poslužujoč se različnih potov kot n. pr. zbiranja posebnega fonda, iz katerega se takoj izplača škoda, zahtevanje predplačila (akontacije na bodoče prispevke) od združnikov itd.

Najboljši uspeh v praksi pa je pokazal drugi način pobiranja odškodninskih prispevkov t. j. tako zvani **premijski sistem**, to je način, ki je vpeljan pri vseh poklicnih zavarovalnicah. Ako nekaj let prakticiramo zavarovanje po prvem načinu pobiranja prispevkov in primerjamo, koliko glav živine je vsako leto poginilo ter koliko odškodnine je morala zadruga letno izplačevati vidimo, da razlika običajno ni velika. Ta primerjava pa nam lahko služi za **prav verjeten** zaključek, da se bo tudi v bodočih letih število ponesrečenih glav živine sukalo v isti ali skoraj isti višini. Imajoč pred očmi težkoče in zamudnost pri naknadnem pobiranju odškodninskih zahtevkov, se nam sam po sebi vsiljuje sklep, da **poberemo odškodninske prispevke** od združnikov **že vnaprej, ob začetku vsake zavarovalne dobe**. Na ta način postane odškodninski prispevek plačilo vnaprej ali — kakor ga običajno imenujemo na kratko — **premija**. Z uvedbo premij se zadruga izogne vsem gori opisanim nedostatom in se tudi bolje izpolni naloge v korist prizadetih združnikov. V prilog temu načinu govori tudi — rekel bi — psihološki razlogi. Ob vpisu prijavljene živine v zavarovalni register je od združnika lažje dobiti denar, ker pač vsakdo čisto pravilno kalkulira, da se mu bo ob event. nesreči bogato poplačal, saj ne ve kakšna usoda čaka njegovo živino v bodoči zavarovalni dobi; kot dober in previden gospodar pa mora vse povzeti, da se event. škoda kolikor mogoče zmanjša in to tudi za ceno primerne žrtve v obliki plačila zavarovalne premije. Na vse obljube pa se po prestani nevarnosti, torej v našem primeru — po srečnem zaključku zavarovalne dobe kaj rado pozabi in zato je tako težko izterjati po zaključeni zavarovalni dobi odškodninske prispevke. Nepobrani, oz. neizterjani prispevki pa pomenijo propast zadruge.

Premijski način je vsekakor mnogo boljši in priporočljivejši kot prvi, ima pa tudi hibo, ki pa je razmeroma lahko odstranljiva. Zgodi se

namreč lahko, da bi vnaprej pobrali prispevki ne zadostovali za pokritje škode. V takem izrednem primeru je pač potrebno, da zadrugi še naknadno toliko prispevajo, kolikor je potrebno, saj se morajo itak tudi pri tem načinu zadrugi obvezati, da bodo event. izpadek naknadno poravnali.

Kot že rečeno bo verjetno zadruga v začetku svojega obstoja vpejala prvi način, to je pobiranje prispevkov po dejansko nastali škodi, čez nekaj let pa, ko si pridobi dovolj lastnih izkušenj, prešla k premijskemu načinu plačevanja odškodninskih prispevkov. Seveda bo to napravila samo tista zadruga, ki hoče upoštevati samo lastne skušnje in se ne bo ozirala na izkustva drugih samopomočnih organizacij pri nas, zlasti pa drugod. Res je, da nimamo mnogo lastnihkušenj, ker je ta vrsta zadrug nova pri nas, kolikor jih pa imamo, se pa strinjajo z onimi od drugod.

V ilustracijo navajam izkušnje ene naših zadrug, ki je imela prvotno tudi prvi način pobiranja odškodninskih prispevkov po nastali škodi. Podatki se nanašajo na razdobje petih let:

Leto:	Število glav:	Skupna vrednost prijavljene živine v din:
I.	680	1.694.550.—
II.	764	2.252.600.—
III.	655	1.854.150.—
IV.	479	792.150.—
V.	289	429.300.—

Število glav ponesrečene živine v posameznih letih, njihovo ocenjeno vrednost, izkupiček za meso in kožo ter znesek povrnjene škode prizadetim zadrugnikom kaže naslednja tabela, pri čemur pripominjamo, da je bila zadruga po pravilih dolžna povrniti zadrugnikom 80% ocenjene vrednosti živine.

Leto:	Število ponesrečenih glav živine	Ocenjena vrednost	80% odškodnina	Izkupiček za meso in kožo	Izplačana odškodnina
I.	23	52.200	41.760	25.600	16.160
II.	31	98.100	78.480	37.198	41.282
III.	24	58.800	47.040	13.056	33.984
IV.	16	28.500	22.800	4.520	18.280
V.	10	15.900	12.720	3.267	9.453
skup.	104	253.500	202.800	83.641	119.159

Ta tabela nam pove, da se je tekom petih let ponesrečilo 104 glav živine v skupni vrednosti 253.000 dinarjev in da so oškodovanci iztržili za meso in kožo skupno 83.641 din, zadruga jim je pa povrnila 119.159 dinarjev, torej znesek, ki je vsega upoštevanja vreden.

Ako sedaj izračunamo, koliko so znašale vsakoletne odškodnine, izplačane v gotovini, v odstotkih in sicer z ozirom na celokupno vrednost zavarovane živine, dobimo naslednjo sliko:

I. leto:	0.95%
II. „	1.83%
III. „	1.83%
IV. „	2.30%
V. „	2.20%

Ta slika nam nazorno kaže, da s padanjem števila glav zavarovane živine in vrednosti zavarovane živine, sorazmerno rastejo odškodninski prispevki, iz česar sledi, da čim več je zavarovancev, tem cenejše je zavarovanje. Res je pa tudi to, da na višino izplačila v gotovini vpliva tudi izkupiček za meso in kožo, oziroma večja ali manjša možnost, dobro vnovčiti meso in kožo prisilno zaklane živine.

Odškodninski prispevek se suče — kot smo videli — med 2%—3% vrednosti zavarovane živine, to je na vsakih 100 din vrednosti prijavljene živine je prispevati za odškodnino 2 oz. 3 dinarje. Tudi izkušnje pri drugi naši zadrugi, o kateri bom še govoril, nas privedejo do istega rezultata, prav tako pa tudi skušnje zadrug, organiziranih v zelo dobro delujoči Središnji zadrugi za osiguranje stoke v Zagrebu; tudi tam znaša prispevek 2—3% od vrednosti zavarovane živine.

Ti podatki pa nam lahko služijo za določitev višine premije, ako želimo takoj uvesti drugi način pobiranja odškodninskih prispevkov. Določili bomo pač 3 dinarje na vsakih 100 dinarjev vrednosti zavarovane živine in ta znesek bo po vsej verjetnosti zadostoval za kritje škode v eni zavarovalni poslovni dobi. Eventuelni prihranek se bo naložil v posebni fond, iz katerega bomo črpali v primeru, da bi v drugi poslovni dobi presegala slučajno škoda predvideni znesek.

(Dalje prihodnjič.)

Društvena vest.

VABILO

k letnim občnim zborom podružnic
Kmetijske družbe v Ljubljani r. z. z o. z.

Spored:

1. poročilo odbora, predlogi in volitev funkcionarjev v smislu pravilnika, zlasti §§ 2, 3, 6, 7, 8, 9 in 10.
2. Slučajnosti.
3. Predavanje in slično.

Dne 26. novembra 1939.

Podružnici: Preserje, ob 8. uri pri načelniku; Sv. Lovrenč na Dr. polju, ob 8. uri v gostilni Zdošek.

Dne 3. decembra 1939.

Podružnici: Sv. Jurij ob juž. žel., ob 8.30 v občinski sobi; Leskovec pri Krškem, ob 8. uri v dvorani pod „Lipo“.

Tržno poročilo.

Skoro za vse blago, katero naša država izvozi, vlada v Evropi veliko povpraševanje. Kot je znano, izvažamo največ lesa, živine, žita in rude. Težave so nastale glede prevoznih sredstev in plačanja, ker je pač sedanja vojna izbruhnila iznenadno, tako da smo se čez noč znašli v povsem novih prilikah. Jasno je, da se vse te težave še niso mogle odstraniti v kratki dobi dveh mesecev in da naš izvoz še danes ni prilagoden niti kakovostno, niti količinsko novemu položaju. Vendar danes že lahko trdimo, da so odstranjene glavne zapreke trgovski izmenjavi, čeprav se nekatero blago sploh izvažati ne sme, a za drugo so se morala najti nova tržišča. Tudi v notranjem prometu se vsak dan spodtaknemo na raznih nezaželenih pojavih, ki jim je trgovina s pomočjo upravnih oblasti jedva kos.

Nas zanimajo predvsem tržne prilike s kmetijskimi pridelki, o katerih bi bilo sledeče poročati.

Pšenica in koruza: Na svetovnih trgih vlada čvrsta tendenca, kar se izraža tudi na naših trgih. Cene so se od začetka vojne kretale sledeče:

1939	pšenica din	koruza din
30. sept.	148	114—115
6. okt.	150	111—112
14. okt.	150—151	110—112
21. okt.	153—154	114—115
28. okt.	156—157	122—125
4. nov.	165—170	128—130
10. nov.	178—180	136—138

Znano je, da smo imeli še od lani precej zaloge. Sprva so producenti vsi hiteli s prodajo ter je Prizad v kratkem času nakupil okoli 36.000 vagonov. Naš letošnji izvozni višek se je cenil na okoli 25.000 vagonov, a od tega je do sedaj prodano nekaj čez 20.000 vagonov, upoštevajoč tudi prodano moko. Bojazni, da bi nam pšenice manjkalo torej ni, in vendar je cena toliko porasla. Danes, ko to pišemo, je baje že dosegla din 210.— za najboljšo kakovost! Mi smo gotovo zadnji, ki kmetu ne bi privoščili povišanja cene. Toda konstatirati moramo, da pravi kmet od tega povišanja nima koristi, ker pšenica je danes že večinoma v rokah prekupcev, oziroma v rokah onih velikih posestnikov, ki niso imeli potrebe svoje blago takoj po žetvi prodati. Mali kmet, ki predstavlja večino producentov, pa doma nima nič odvišne pšenice.

Se bolj žalostna slika naših neurejenih razmer pa se pokaže, če iščemo vzroke nenadnemu porastu cene. Trgovci sami končno tudi ne bi mogli v tako kratkem času ceno toliko nagnati v višino, če ne bi zaradi raznih javnih ukrepov nastal tako ugoden položaj. V časopisih smo čitali, da je naša država sklenila z Nemčijo dobavo moke in sicer okoli 8000 vagonov. To moko meljejo veliki mlini, ki pa se letos niso oskrbeli s pšenico tako kot prejšnja leta. Posebno pa niso bili pripravljeni na to, da se bo pokazala potreba po moki za izvoz, saj zadnja leta nismo skoro nič moke več izvažali, temveč samo nepremleto zrnje. Sedaj, ko so mlini dobili naročila za moko za izvoz, so seveda na trgu iskali pšenico in jo morajo vsaki dan dražje plačati, če naj prevzetim obvezam zadostijo.

Se bolj neugodno pa je učinkovalo dejstvo, da je direkcija za prehrano dobila zadnje dni denar za nakup hrane za pasivne kraje in se je šele sedaj pojavila na trgu kot kupec. Zakaj se je z izplačanjem za nakup potrebnega denarja omenjeni direkciji tako dolgo odlašalo, je popolnoma nerazumljivo. Kolika je potreba in da se ta hrana mora nabaviti za pasivne pokrajine, vedelo se je že davno. Sedaj pa bo direkcija plačevala pšenico skoro za 45 din dražje, kot bi bilo to potrebno pred 1 ali 2 mesecema. Kdo bo to plačal? Pasivni kraji, med katere spada tudi naša banovina, ki bo morala plačati okoli 100 milijonov več, če ostanejo današnje cene. Korist od tega pa bodo imeli oni prekupčevalci, ki so pšenico pravočasno nakupili, ne pa kmet!

Slično je s koruzo. Pomisliti pa treba, da je sicer letošnji pridelek za 20% manjši od lanskega in da kljub obstoječi zaščiti izvoza, cene tako rastejo. Razlika je le v tem, da bo imel korist v glavnem le kmet, ker se je prodaja koruze šele začela.

Vsa zadnja leta, do nekako pred 2 meseca, smo se borili za to, da bi se cene kmetijskim pridelkom minimirale in to nismo mogli popolnoma doseči niti pri onih nekoliko proizvodih, s katerimi trguje Pri-zad. Sedaj pa je lastna nesmotrenost preobrnila tržne prilike na glavo in že se slišijo glasovi, ki zahtevajo, da se cene maksimirajo, kakor da je naša država agrarno pasivna in treba tudi pri nas uvesti posebne mere v prometu z živili. To bi bilo lahko usodno za kmečki stan in tudi krivično, ker sedanjih težav ni kriv kmet, temveč leži krivda drugod.

Z ozirom na nestalnost cen bi bilo odveč, če bi jih navajali.

Moka: Prilike pri pšenici, seveda niso ostale brez vpliva na moko. Tudi pri njej so se cene znatno povečale in so skoro za 70 para večje kot pred 1 mesecem. Mlini, ki so prodali moko za izvoz, tudi nimajo razpoložljivega blaga za domače potrebe. Sicer je ta pojav le prehodnega značaja, vendar znatno vpliva na prodajne cene.

Ječmen - oves: Ponudba je mala in ne zadovoljuje povpraševanje. Cene so čvrste, in sicer: ozimi ječmen din 150—152,50, jari din 180—182,50, oves din 147,50 fco nakladalna postaja.

Fižol zaznamuje veliko povpraševanje, ki ga ponudba niti od daleč ne pokrije. Kljub prepovedi izvoza je ipak uspelo nekaterim trgovcem, da so dobili izvozno dovoljenje, kar dokazuje, da na merodajnih mestih nimajo pregleda, koliko je razpoložljivega blaga. Saj je bil letošnji pridelek zaradi suše zelo majhen in ni bojazni, da se ne bi mogel v državi prodati.

V južnih krajih se plačuje fižol po din 365—370, pri nas pa ga pod 4.— din za kg sploh ni dobiti. V podrobni prodaji je seveda znatno dražji.

Krompir: Od kako velike važnosti je ta kmečki pridelek za ljudsko prehrano, je videti letos, ko ga je malo in ko ni mogoče od drugod uvažati manjkajoče količine. To je obenem tudi edini kmetijski pridelek, pri katerem pride povečanje cene v korist našemu kmetu. Seveda je ta korist zelo malenkostna in relativna, saj, če smo letos pridelali le polovico tega kar v normalnih letih, nam izkupiček za odvišek preko lastne potrebe kljub povišani ceni ne more osigurati one dohodke, kot če bi pridelali normalno količino in bi cene ostale iste kot lani. Tega konsument ne razume, kar je tudi razumljivo, saj za njega značijo višje cene le občutno obremenitev njegovih dohodkov.

Danes ni velikih razlik v cenah raznim sortam. Slavonski Ella krompir se prodaja še po 90 par do 1 din za kg fco nakladalna postaja. Pri nas se plača za oneida in kresnik, pa tudi pozni in rani rožnik po din 125 do 135 za 100 kg. V mestu je seveda cena od din 150 do 160, nekateri zahtevajo tudi več. V glavnem se pa vsi producenti vzdržujejo odprodaje, ker pričakujejo še nadaljnji porast cen tako, da krompirja v večjih količinah ni dobiti.

Težko vprašanje pa nastopa, kaj bo s semenskim krompirjem. Povpraševanje za

njim se je že pojavilo, saj je bil ponekod pridelek tako pičel, da je bodoča produkcija resno ogrožena. Zavedati se moramo, da na uvoz semenskega blaga ne moremo s sigurnostjo računati. Pomoči torej od drugod ne smemo pričakovati, temveč se moramo nasloniti le na to, kar sami premoremo. Zaradi tega opozarjamo vse gospodarje, da že sedaj oddelijo ono količino krompirja, ki jo bodo rabili za seme in le odvišek uporabijo za lastno hrano in za prodajo. Dolžnost naših podružnic je, da svoje člane na to opozorijo obenem pa naj nam javijo, če bodo za člane semenski krompir rabili, da bi ga preskrbeli, če bo mogoče doma ali iz inozemstva.

Sadje: Sadna kupčija za izvoz je v glavnem končana. Kljub obilni letini smo izvozili komaj polovico tega, kar sicer. Temu so krivi mednarodni dogodki. Kolikor toliko ugodno ceno so dosegle le pozne in trpežne vrste, medtem ko se je moralo jesensko srednjepozno sadje večinoma predelati v sadjevec, žganje in s sušenjem. Kakor pa ima vsaka nesreča tudi svojo dobro stran, tako zgleđa, da bo sušeno sadje v marsikaterem gospodarstvu moralo nadomestiti drugo hrano, ki jo nam primanjkuje ali pa bi jo morali drago kupovati.

Pozna jabolka so se plačevala zadnji čas po din 2,20 do 2,80 po kakovosti.

Živina: Pred dvema meseci je izvoz živine radi vojne višre popolnoma zastal. Sedaj pa je izvoz zopet kolikor toliko urejen v glavnem v Nemčijo, s čehomoravskim protektoratom, Slovaško, Italijo in Svico. Izvoz v Nemčijo in Italijo je celó povečan, saj bi morali izvažati v Italijo tedensko 800 kom. živine, v Nemčijo pa tedensko 1000 goved in 7000—8000 svinj. Na ta povečani izvoz nismo bili pripravljeni in zato ne moremo popolnoma zadostiti pogojem kupcev, posebno ne v kakovosti. Posledica tega je, da kupci blago sicer prevzamejo, ocenijo ga kot slabšo kakovost in tudi temu primerno plačajo. Na domačem trgu so cene zaradi višjega povpraševanja narasle. Ker pa kupci cene niso povečali, postaja izvozna trgovina nerentabilna, kar se kaže v tem, da se dovoljeni kontingenti ne izkoriščajo popolno. Zato smo rekli, da bi morali izvoziti prej navedene količine razne živine, iz pojasnila pa se vidi, da tega ne storimo.

Cene so prvorazrednim volovom preko 6 din za kg, svinjam mesnatim din 7,50 do 8.—, za ostale vrste živine pa primerno manjše.

Oglasi v „Kmetovalcu“ imajo uspeh!

Inserati se računajo po naslednjih cenah:

$\frac{1}{32}$ strani = Din 50 + Din 3- ogl. takse
 $\frac{1}{16}$ " = " 100 + " 7-50 " "
 $\frac{1}{8}$ " = " 150 + " 7-50 " "

$\frac{1}{8}$ strani = Din 200 + Din 15- ogl. takse
 $\frac{1}{4}$ " = " 400 + " 30- " "
 $\frac{1}{2}$ " = " 800 + " 30- " "

1 cela stran = Din 1600- + Din 60- ogl. takse
 (26 x 20 cm = 520 cm).

Priloge listu se računajo za vsakih 1000 komadov 100 Din.

Mala naznanila.

Le proti predplačilu, vsaka beseda 50 par, najmanj 10 Din in 3 Din ogl. taksa.

Upravištvu ne prevzame posredovanja.

Vsakega 12. v mesecu se zaključuje sprejemanje oglasov za prihodnje število.

Kupim parni stroj,

če tudi že rabljen, 4 do 10 konjskih sil. Ponudbe poslati na: Jože Hriberšek, Poljane 40, pošta Rečica ob Savinji. 61

Montafonske bike,

čistokrvne, mlade in zelo lepe od importiranih krav. naproday po ugodni ceni: Uprava dobra Bežanec, pošta Pregrada. 62

Cepljene trte,

prvovrstne, laški rizling, muškatski silvanec, žlahtnina, žametnina in muškatski matias ima naproday staro zna- na trtnica Mih. Kovačič, Sv. Peter pri Mariboru. 57

Cenitev posestev

in vse strokovne posle iz kmetijstva, posebno še iz rastlinskega zdravništva, uničevanje hišne gobe, škodljivcev v hrabah itd. vrši zasebni agronom- fitopatolog Ing. Lojze Prezeli, Ljubljana, Wolfova ulica 3/1, tel. 34-73. 56

Oskrbnik

z večletno prakso, vojašine prost, samski, vesten, marljiv in pošten, absol. kmet. šole, išče primerne službe na živinorejskem posestvu, kjer bi lahko ostal za stalno. Dopise na upravo lista pod „Za- upanje“ 60. 60

VELIKA
BLASNIKOVA
PRATIKA
je izšla
1940

Vabilo

na redno skupščino Kmetijske hranilnice in posojilnice v St. Jerneju na Dolenjskem, zadrage z neomejenimi jamstvom, ki se vrši dne 26. novembra 1939 ob 8. uri dopoldne v St. Jerneju št. 13 s sledečim dnevnim redom: 1. Čitanje zapisnika zadnje skupščine. 2. Poročilo predsednika upravnega odbora. 3. Poročilo predsednika nadzornega odbora. 4. Čitanje revizijskega poročila. 5. Sklepanje o letnem računskem sklepu in o uporabi prebitka ter o podeljevanju razrešnice upravnega in nadzornega odbora. 6. Izvolitev in menjava članov upravnega ter nadzornega odbora. 7. Sklepanje o predlogih in priporočilih združenikov. — Upravni odbor. 55

Pinegavskega bika

z rodovnikom, 22 mesecev starega, licencovan z 78 točkami, ima naproday Jože Sluga, posestnik, Grad 36, pošta Cerklje pri Kranju. 58

Cepljene trte.

V veliki množini različnih vrst, na običajnih podlagah, krasno razvitih, nudi L. Trsničarska zadruga v Sloveniji, pošta Juršinci pri Ptuj. Ceniki zastoni! 59

Izrabite priliko!

Po neverjetno nizkih cenah je naproday več Singer-jevih, Pfaff-ovih in raznih drugih popolnoma novih šivalnih strojev, partija koles, otroških vozičkov in raznih drugih predmetov, pri: „PROMET“, nasproti Križanske cerkve. — (Tudi ob nedeljah dopoldne na ogled.) 50.

Kmetijska družba v Ljubljani
kupi:

Češmin lubje od korenin, šipak jagode, češmin jagode, podlesek koren. Vse blago mora biti suho in zdravo od letošnje bire.

Posetite

Kavarno „TABOR“
v Ljubljani

Ure foto-
aparati
harmonike
Rolesa
torbice
kovčke
nahrbnike
porcelan
steklo

V NAJNOVEJŠIH VZORCIH
V NAJVEČJI IZBIRI
V NAJBOLJŠI KAKOVOSTI
IN PO NAJNIŽJIM CENAM

Največja domača trgovska hiša v Jugoslaviji!

STALNO

Stenmecki
CELJE 30

CENIK ZASTONJ

Laneno olje, firnež, barve,
lake, kit, lan, tropine

ter vse v to stroko spadajoče blago prvovrstne kakovosti po solidnih cenah in točni postrežbi, najugodnejše kupite pri domačem podjetju

MEDIĆ ZANKL

tovarna olja, lakov in barv
družba z o. z., lastnik FRANJO MEDIĆ

Centrala v Ljubljani, podružnice v Mariboru in Novem Sadu. — Tovarne v Ljubljani, Medvodah in Domžalah

Najuspešnejše sredstvo za rejo
domače živine je brezdvomno

MASTIN

ki pospešuje rast, odebelitev in omastitev domače, posebno klavne živine. — Jasen dokaz neprecenljive vrednosti „MASTINA“ so brezštevila zahvalna pisma

Cena: 5 škat. 46 Din, 10 škat. 80 Din

Lekarna TRNKOCZY
LJUBLJANA, Mestni trg 4 (Zraven Rotovža)

KMETSKI HRANILNI IN POSOJILNI DOM

Telefon:
štev. 28-47

v Ljubljani

Brzojavi:
„Kmetiskidom“

reg. zadr. z neomejeno zavezo

Tavčarjeva ulica 1

Račun Poštne hranilnice štev. 14.257
Račun pri Narodni banki.

Nove vloge

vsak čas razpolož-
ljive obrestuje po

4% do 5%

Za vse vloge nudi
popolno varnost.

Otvorja tekoče račune.

Eskontuje menice.

Daje kratkoročna posojila.

Izvršuje ostale denarne posle.

ZAUPAJTE DENAR

DOMAČEMU ZAVODU!

Bolni na pljučih!

Tisoči že ozdravljeni!

Zahtevajte takoj knjigo o moji

novi umetnosti prehranjevanja,

ki je že marsikoga rešila. Ona more poleg vsakega načina življenja pomagati, da se bolezen hitro premaga. Nočno znojenje in kašelj prenehata, teža telesa se zviša ter po poapnenju sčasoma bolezen preneha.

Resni moške

zdravniške vede potrjujejo prednost te moje metode in jo radi priporočajo. Čim prej začnete z mojim načinom prehranjevanja, tem bolje.

Popolnoma zastoni

dobite mojo knjigo, iz katere boste črpali mnogo koristnega. Ker ima moj založnik samo

10.000 komadov za brezplačno

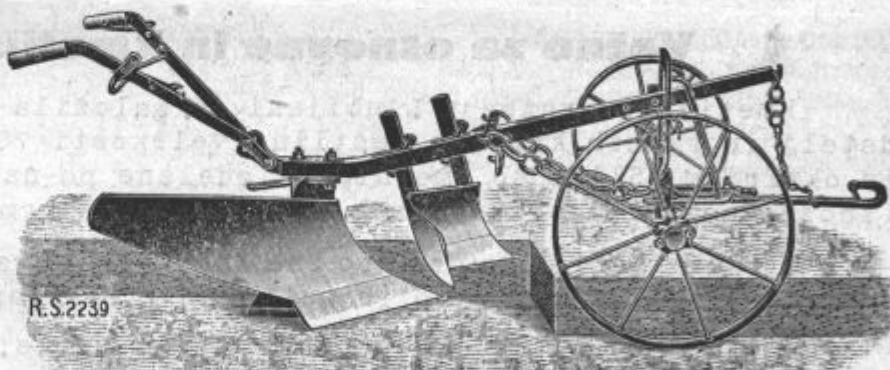
razpošiljanje, pišite takoj, da se boste mogli tudi Vi prištevat med one srečneže.

Zbiralnica za pošto:

ERNST PASTERNAK, Berlin S. O.

Michaelkirchplatz 13. Abt. Z. 492.

SACK-ovi
plugi
so najboljši!

R.S.2239

V zalogi pri Kmetijski družbi in njenih skladiščih.

Zahtevajte pri Vašem trgovcu „Naš čaj“!
Mešanica domačih čajnih rastlin!

Najboljši nadomestek za inozemske čaje!

Po odobrenju Ministrstva socialne politike in narodnega zdravja
v Beogradu z dne 11. maja 1935 l. S. br. 14.004

Na prodaj pri:

Kmetijski družbi r. z. z o. z.
v Ljubljani

J. Blasnik nasl.

Univerzitetna tiskarna

LITOGRAFIJA, OFFSETTISK, KARTONAŽA
ZALOŽNIŠTVO VELIKE PRATIKE
VREČICE ZA SEMENA

Ljubljana, Breg 10-12

USTANOV.
LETA 1828

Najstarejši grafični zavod Jugoslavije
izvršuje vse tiskovine solidno in poceni

Seme ozimnih posevkov

prodaja: Državno dobro Belje - za jesensko setev na drobno in debelo. Seme je prvovrstno, lastne izbire i. s. ozimna panonska grahorica, ozimni beli in črni oves in pet raznih odlik ozimne pšenice. Popis o lastnosti in odliki teh vrst in prodajne pogoje pošlje zainteresencem na zahtevo brezplačno:

Stanica za selekcijo bilja

Državnog dobra Belje, Brestovac

Ž. p. Kneževi Vinogradi.

SCHICHTOVO

terpentinovo milo

varuje perilo

Najčistejša belina je

RADION

belina

Važno za osnovne in kmetijske šole!

Kmetijska družba v Ljubljani je založila 6 stenskih slik od trav, detelj in raznih krmskih rastlin v velikosti 70x50 cm s primernim obešalom in okvirjem. Slike so umetniško izdelane po naravi v barvah in služijo kot izborna učilo za spoznavanje naših glavnih krmskih rastlin.

K vsaki seriji se doda po ena knjižica s kratkim opisom vsake rastline. Vseh šest slik s knjižico in poštino vred stane Din 100--.

Priporočamo takojšnjo nabavo tega učila, dokler je še v zalogi, ker bo vsakemu učitelju služilo kot dober pripomoček pri pouku.

Zdravo in polno zrnje

dobimo, ako seme razkužimo z

CERETAN

prašivom ali pa močivom.

Ceretan varuje žetev: trde sneti na pšenici, prašne sneti na ovsu, snežne plesni rži in pšenice, ter progavosti ječmena in drugih bolezni, ki se prenašajo s semenom.

Ceretan je zelo ekonomičen, ker se ga dobi poceni in ker ga je za poln uspeh treba prav malo.

Uporaba je enostavna!

CERETAN se dobi pri Kmetijski družbi
v Ljubljani in vseh njenih skladiščih.

Zahtevajte obširna navodila:

„JUGEFA“ k. d.
oddelek za zaščito rastlin
ZAGREB, Preradovičeva 16